

Musiki Mecmuası

The Music Magazine

Aylık Müzikoloji Dergisi

İstanbul - 1948

“Sultan Abdülmecid ve J. Strauss”

TÜRK MARŞI

Özel Sayı

Ocak Şubat MART 2006 • Yıl: 59 • No: 474 • KDV Dahil 7.50 YTL.

59. YIL

Sultan Abdülmecid ve J. Strauss

Prof. Dr. Ömer Eğecioğlu

Mûsikî Mecmuası'nın 201 numaralı Kasım 1964 sayısında Rauf Tunçay'ın ilginç bir müzik araştırması yer alır. "Johann Strauss'un Sultan Abdülmecid'e bir hediyesi" başlıklı bu makalede Johann Strauss'un Sultan Abdülmecid'e ithafen besteleyip Osmanlı Devleti'nin Marsilya şebenderliği aracılığı ile gönderdiği bazı eserlere ilişik Başbakanlık Arşivinde bulunan mektubu, ve bununla ilgili olan resmi yazışmalar anlatılmakta ve belgeler sunulmaktadır. Aynı zamanda da bu vesile ile Johann Strauss gibi dünya çapında ünlü bir müzisyenin 19. yüzyılın ilk yarısında bir süre Osmanlı Devleti'nin Paris elçiliğinde orkestra yönetmenliği yaptığının anlaşıldığı bildirilmektedir. Bu çok ilginç yazının metni ile beraber 266. ve 267. sayfalarındaki Strauss'un elyazısı ile yer alan mektubunun kopyası ve Sultan Abdülmecid'in iradesini bildiren satırlar aşağıdadır:

"Avusturyalı meşhur müzisyen ailenin ikinci şöhreti Johann Strauss (1825-1899), geçen yüzyılın ilk yarısında bir müddet Osmanlı Devleti'nin Paris elçiliğinde orkestra şefliği yapmıştı. Fransadaki Türk muhitinde hüsnü kabul gören bu büyük musiki üstadı, ayrıca padişah Abdülmecid'in Avrupa medeniyetinin kıymetlerini tanımak ve memleketini ileri bir seviyeye ulaştırma gayretlerini duyarak kendisine hayran olmuştu. Başbakanlık Arşivinde Hariciye iradeleri arasında 2834 numarada kayıtlı bir vesikada san'atkârın padişaha olan hayranlığının ifadesi açıkça görünmektedir. Vesika; Strauss'un mektubu, mektubun tercemesi, Osmanlı Devletinin Marsilya şebenderinin mektubu, Sadrazam'ın arz tezkiresi olmak üzere dört parçadan ibarettir.

23 Mayıs 1849 tarihli mektubunda Strauss, padişaha hürmet ve hayranlığını bildirecek, bu hislerinin bir nişanesi olarak son bestelerinin nota albümünü takdim etmek istediğini, lütfen kabul edilmesini rica ediyor. San'atkâr mektubunu ve notalarını Marsilya şebenderliğine teslim etmiştir. Şebenderliğin 15 Eylül 1849 tarihli mektubu ile beraber Strauss'un mektubu ve notaları İstanbul'a gönderilmiştir. Sadrazam Mustafa Reşit Paşa da, padişaha takdim ettiği arz tezkiresinde Johann Strauss'un Avrupada çok tanınmış bir musiki üstadı olduğundan kısaca bahsederek, kendisine daha evvel başka san'atkârlar için yapıldığı gibi 5-6 bin kuruş kıymetinde bir yüzük hediye etmenin münasip olduğunu bildirdi. Sultan Abdülmecid sadrazamın fikrini müsbet karşılamış ve icabının yerine getirilmesi için emir vermiştir.

"Johann Strauss'un Sultan Abdülmecid'e gönderdiği 23 Mayıs 1849 tarihli mektubu".

A sa Hautesse le Sultan Abdul-M e j i b (d)
Connaissant la bienveillance avec laquelle Sa Hautesse, honore les artistes, je viens la prier, en ma qualité de Chef d'orchestre des fêtes de l'Ambassade Ottomane à Paris, de vouloir bien m'accorder l'indigne faveur de lui dédier une de mes dernières compositions.

L'honneur que se Hautesse, voudra bien me faire, en acceptant cette humble dédicace, sera pour ma carrière musicale, un encouragement et un nouvel avenir de succès.

J'ai l'honneur d'être avec le plus profond respect de sa Hautesse

Le très humble et très obéissant serviteur

S t r a u s s à Paris

23 Mai 1849

23. sa Hautesse le Sultan Abdül. Mecid

Connaissant la bienveillance avec laquelle Sa Hautesse, honore les artistes, je viens la prier, en ma qualité de Chef d'orchestre des fêtes de l'Ambassade Ottomane à Paris, de vouloir bien m'accorder l'indigne faveur de lui dédier une de mes dernières compositions.

L'honneur que se Hautesse, voudra bien me faire, en acceptant cette humble dédicace, sera pour ma carrière musicale, un encouragement et un nouvel avenir de succès.

J'ai l'honneur d'être avec le plus profond respect

de sa Hautesse

Le très humble et très obéissant serviteur

Strauss
à Paris

23 Mai 1849

Strauss'un Sultan Abdülmecid'e gönderdiği 23 Mayıs 1849 tarihli mektubu.

¹ Şebender, Ticaret Nezareti'nin kurulmasından önce ticaret işlerine bakmak ve tüccarlar arasındaki uyuşmazlıkları çözmekle görevli olan memurun ünvanıdır. Bu tabir daha sonra konsolos karşılığı olarak, yabancı memleketlerde, vatandaşların ticarî haklarını korumak üzere görevlendirilen memurlar için kullanılmıştır.

"Sadrazam Mustafa Reşit Paşa'nın Sultan Abdülmecid'e yazdığı arz tezkiresi".

Atufetlü efendim hazretleri,

Avrupa sazandegânından Straus'un telif ve tertip ederek atebe-i ulyayı hazreti şehinşahiye takdim olunmak üzere Marsilya'da bulunan Devlet-i Aliyye şebkenderine bir kıt'a arz-ı hal ile gönderdiği nota mecmuası ba tahrirat irsal olduğundan zikr olunan arz-ı hal ve tahrirat tercümelemleri beraber manzur-ı şevketmevfur-ı hazret-i tacidari buyurulmak üzere takdim kılındı bu adam Avrupaca kesb-i şöhret etmiş hünerverandan olduğuna ve bu eserini dahi kendisine bais-i iftihar olmak arzusu ile takdim eylemiş olmasına nazaran bazı emsaline inayet buyrulduğu misillu muamileyhe dahi beş altı bin gurus kıymetinde bir yüzük ihsan buyurulması şan-ı âli icabından görünür ise de olbabda her ne veçh ile emr ü ferman meali unvan cenab-ı cihanbani şerefsünuh ve sudur buyurulur ise icra-i muktezayı celiline mübaderet olunacağı beyanı ile tezkire-i senaverî terkim olundu efendim.

Fi 26 Z (Zilhicce) sene 65 (1265).

"Sultan Abdülmecidin iradesini bildiren satırlar"

Maruz-i çâker-i keminelidir ki

Ziver-i dest-i tekrim olan işbu tezkire-i sâmiye-i vekâletpenahileri ile zikrolunan tercemeler ve mecmua menzur-i cenâb-i cihandârî buyurulmuş ve

mumaileyhe ol miktar kıymetlü bir adet yüzük ita buyurularak savb-ı âli-i âsafilerine irsal kılınmış olduğundan iktizasının icrası müteallik buyurulan irade-i seniye-i şahane icab-ı âlisinden bulunmuş ve mezkûr mecmua bittevkif marûlbeyan evrak yine suy-ü vâlây-ı âsafanelerine iade kılınmış olmağla emr ü fermân hazret-i veliülemrindir.

Fi 29 Muharrem sene 66 (1266) "

Rauf Tunçay'ın makalesi bu şekilde bitiyor.

Johann Strauss ve Sultan Abdülmecid konusu

Müzik tarihi Türkiye'de oldukça genç bir araştırma konusu olduğu için olsa gerek, Rauf Tunçay'ın araştırmasında ortaya çıkardığı belgeler sonradan değişik araştırmacılar tarafından tekrardan bulunmuş. Ayrıca da Johann Strauss ve Sultan Abdülmecid konusu, bir zaman sonra artık kulaktan kulağa yahut haberden habere bir "folklor" şeklinde aktarılarak gayet iyi bilinen bir gerçek statüsünü kazanmış. Örneğin 14 Temmuz 2001 tarihli Hürriyet gazetesinde "Strauss'un Abdülmecid'e ithaf ettiği kayıp beste" başlığı altında aşağıdaki haber yer alıyor:

"Müzik araştırmacıları, ünlü besteci Johann Strauss'un Osmanlı Sultanı Abdülmecid'e ithaf ettiği bestenin peşine düştü. Topkapı Sarayı arşivinde bu konuyla ilgili yazışmalara ait belgeler bulunuyor, ancak bestenin izine henüz rastlanmadı.

Dünyanın en ünlü bestecilerinden, "Valsler Kralı" Johann Strauss'un Osmanlı padişahı Abdülmecid'e ithaf ettiği, Abdülmecid'in de 5 bin 600 kuruş değerinde bir yüzükle ödüllendirdiği beste, bugüne kadar bulunamadı.

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Bölümü öğretim üyesi Yrd. Doç. Aydın İlik, ünlü besteci Strauss'un kayıp eserine ilişkin bir araştırma yaptı.

Yrd. Doç. İlik'in araştırması sonucunda Topkapı Saray Arşivi'nde elde

ettiği belgeye göre, ünlü besteci 23 Mayıs 1849 yılında Osmanlı padişahı Abdülmecid'e bir bestesini ithaf ederken sunduğu yazıda, padişaha şöyle sesleniyordu:

"Sultan Abdülmecid Haşmetmeaplarına...

Haşmetmeaplarının sanatkarları şereflendiren lütuflarına dayanarak, Paris Osmanlı Büyükelçiliği eğlence orkestrası şefi olarak bana son bestelerimden birini kendilerine ithaf etmek lütfünü bahşetmelerini rica ediyorum.

Haşmetmeaplarının bu naçiz ithafı kabul ederek bana bahşedecekleri lütf, müzik hayatımda benim için bir cesaretlendirme ve geleceğim için bir başarı olacaktır. Haşmetmeaplarına karşı en derin saygılarımın mutluluğu içindeyim. Çok mütevazı ve çok itaatkar, hizmetkarınız..."

Sultan Abdülmecid'in de ünlü bestecinin bu tavrına, 5 bin 600 kuruş değerinde bir yüzük ile teşekkür ettiği iddia ediliyor. Topkapı Sarayı arşivlerinde, bu konudaki yazışmaların yeralmasına rağmen, Strauss'un Abdülmecid'e ithaf ettiği beste bulunamadı.

"Avusturyalı Napolyon" olarak anılan ünlü besteci Johann Strauss'un oğlu olan Johann Strauss, 25 Ekim 1825 yılında Viyana'da doğdu. Henüz 19 yaşındayken kendi orkestrasını kuran oğul Strauss, "Valsler Kralı" olarak isim yaptı. Sanatçının "Mavi Tuna", "Viyana Kanı", "Sanatçı Hayatı" ile "Güneyin Gülleri" adlı eserleri dünyaca ün kazandı.

1863 yılından itibaren sadece operet besteleyen Strauss, bu yıllarda da "Yarasa", "Cagliostro", "Kraliçenin Şalı" ve "Çingene Baron" adlı eserleri besteledi. Sanatçı, 1899 yılında geride pek çok eser bırakarak hayata veda etti."

Buna benzer bir şekilde, 6 Ocak 2004 tarihli Radikal gazetesinde, Fatma Sibel Yüksek'in "Marş tarihi biraz karışık" adlı bir yazısı var. Aslında İstiklâl Marşı tarihi ile ilgili olan bu yazıda da aşağıdaki satırları buluyoruz²:

² Radikal gazetesine iki kez yazıp, yazar ile bu haberle ilgili iletişim kurmak için yardım istediğimi ama bir cevap alamadığımı belirtmek isterim.

"Mehter müziğinin etkisi altında kalan, Mozart, Donizetti gibi pek çok Batılı besteci, Türklerle ilgili marşlar bestelemiştir. Sultan Abdülmecid'e bir beste ithaf eden Johann Strauss'a da 5 bin 600 kuruş değerinde bir yüzük hediye edildi."

Başbakanlık arşivi belgeleri

Gelelim Rauf Tunçay'ın Başbakanlık arşivinde Hariciye iradeleri arasında bulunduğu belgelere. "Strauss à Paris" imzalı mektubun çevirisi şöyle verilebilir:

Haşmetmeapları Sultan Abdülmecid,

Haşmetmeaplarının sanatçıları destekleyen bir inceliğe sahip olduğunuzu bilerek, ve Paris'teki Osmanlı büyükelçiliğinde verilen şöenlerde Orkestra Şefi olarak yer almış bir sanatçı olarak size son bestelerimden birini ithaf etmek istemekteyim.

Kabulunuz benim müzik kariyerimi teşvik edecek ve gelecekteki başarılarıma da temel olacaktır.

Haşmetmeaplarına en derin hürmetlerimle, kulunuz ve hizmetkârınız,

Strauss à Paris 23 Mayıs 1849

Strauss'un mektubunda kullandığı "fête" sözcüğünün Türkçe anlamı olarak "ziyafet, şöen, eğlence, ağırlama" anlaşılır. Demek ki Strauss, Osmanlı Devletinin Paris büyükelçiliğinde bazı ziyafet ve ağırlamalarda çalan orkestranın şefi olarak görev yapmış. Strauss'un mektubunun 23 Mayıs 1849'da yazılmış olduğunu görüyoruz. Osmanlı belgelerindeki Hicri tarihleri Miladi takvime çevirdiğimizde, şehbenderliğin 15 Eylül 1849 tarihli mektubundan sonra sadrazam Mustafa Reşit Paşanın Sultan Abdülmecid'e yazdığı arz tezkiresinin yazılış tarihi olarak 12 Kasım 1849, Sultan Abdülmecid'in iradesini bildiren satırların yazılış tarihi olarak da 15 Aralık 1849 olarak buluyoruz. Yani bu olay 1849 senesinin ikinci yarısına rast geliyor.

Sadrazam Mustafa Reşit Paşanın Sultan Abdülmecid'e yazdığı arz tezki-

31. Osmanlı padişahı Sultan Abdülmecid (1823-1861).

resinde zamanın diliyle sözünü ettiği

"Avrupa sazendegânından Strauss'un telif ve tertip ederek atebe-i ulyayı hazreti şehinşahiye takdim olunmak üzere Marsilya'da bulunan Devlet-i Aliyye şehbenderine bir kıta arz-ı hal ile gönderdiği nota mecmuası",

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde envanter numarası 781/208 olarak bir cilt halinde bulunmaktadır. Bu notaların karakteri ve içeriği üzerinde ayrıca duracağız. Derlenip Sultan Abdülmecid'e sunulan besteler, Strauss'un 21 parçadan ibaret ve solo piyano için yazılmış notalarından oluşmaktadır. Gerçekten de serinin "Constantinople" adlı ilk parçasında "Haşmetmeapları Sultan Abdülmecid'e" ("A sa Hautesse le Sultan Abdul-Medjib") ithafının olduğunu görüyoruz. Abdülmecid'in isminde yapılan harf hatası da Strauss'un

saraya yazdığı mektuptaki gibi bu notada da "d" yerine "b" kullanılarak tekrarlanmış. Strauss'un "Constantinople" bestesinin notasının tamamı bu yazının sonunda bulunabilir.

Strauss tarafından Abdülmecid'e gönderilen bu matbu nota koleksiyonundaki eserlerin arasında "Souvenir de Gènes" ve "La Médaille d'Or" adlı parçaların kapak sayfaları özellikle ilginç. Derlemede bulunan diğer bütün eserlerin bestecisi olarak sadece "Strauss" yazılı olduğu halde, bu iki parçada besteci ismi "J. Strauss" olarak yer alıyor. Ama ne başbakanlıktaki belgelerde, ne de bu gönderilen notaların herhangi bir yerinde, baskı, mühür, ya da imza olarak "Johann Strauss" ifadesinin kendisini bulamıyoruz. Bunun bir önemi olabilir mi?

Strauss'un Sultan Abdülmecid'e gönderdiği parçaların ilki. İthaf. 'haşmetmeap Sultan Abdülmecid'e' ("A sa Hautesse le Sultan Abdul-Medjib"). İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, envanter numarası 781/208.

Strauss'un Sultan Abdülmecid'e gönderdiği notalar arasında bulunan "Souvenir de Gènes" ve "La médaille d'Or" bestelerinin kapakları.

Başbakanlık Arşivinde 1964'de bu belgelere rastlamanın verdiği heyecan ortadadır. Rauf Tunçay'ın neden otomatik olarak notaları yollayan besteciye Johann Strauss'u yakıştırdığını da anlamak zor değil. Gerçekten de gerek Johann Strauss (baba) (1805-1849), gerek de Johann Strauss (oğul) (1825-1899), zamanlarının büyük müzik üstadları olarak dünya çapında üne sahip

üstün sanatçılardı. Özellikle Johann Strauss (oğul)'un ünü, 1849'da zirvesinde olmasa bile, zamanla babasının ününü kat kat geçmişti. Ama Abdülmecid'e ithaf edilen müziğin ve şehbenderliğe gönderilen mektubun yazılış zamanı hangi Strauss'a uyuyor acaba? Johann Strauss (baba)'nın Viyana'da ölüm tarihinin 25 Eylül 1849 olduğunu biliyoruz. Buna rağmen acaba mektubu yazan besteci "J. Strauss"un baba Strauss olması mümkün mü?

Johann Strauss (oğul) ise profesyonel müzik hayatına Viyana'da 1844 tarihinde kendi orkestrası ile verdiği bir konserle başlamıştı. Sadrazam Mustafa Reşit Paşanın "Avrupaca kesb-i şöhret etmiş hünerverandan" düzeyine 1849'a kadar olan birkaç senede ulaşmış olması beklenir mi? Beklense bile Strauss neden Abdülmecid'e olan mektubu anadili olan Almanca değil de Fransızca yazmış? Buna benzer başka doğal sorular da sorabiliriz kendimize. Viyana'da yaşadığı halde Strauss mektup ve nota derlemesini neden Osmanlı Devletinin Marsilya şehbenderliğine göndermiş? Viyana yoluyla göndermesi daha doğal olmaz mıydı? Belki de olayın gerçeği, Strauss'un 1849'un Mayıs ayında Fransa'da bir turnede olduğu, belki bu mektubu Paris'te yazdığı (mektupta imzasından sonra "Strauss à Paris" ibaresinin yer aldığını görüyoruz), ve sonra da notalarını, birşekilde yolunun düştüğü Marsilya'dan şehbenderlik aracılığı ile ve diplomatik "Lingua Franca" kullanarak gönderdiğidir.

Ama Strauss ailesinde baba Strauss'un ölümünden sonra müzik yaşamına atılan aile elemanları arasında sadece en büyük oğlu Johann Strauss'u değil, diğer oğulları Josef ve Eduard Strauss da vardı. Kardeşleri Johann kadar ünlü olmasalar da bu iki kardeş de gerektiği zaman büyük kardeşlerinin orkestrasını yönetmişler, kendi orkestralarını kurmuşlar, turnelere çıkmışlar, ve hatta besteci ve şef olarak kendilerine isim yapmış yetenekli müzisyenlerdi. 19. yüzyılda Avrupa ülkelerinin büyük bir çoğunluğunda, dans müziği ve Strauss soyadının neredeyse eşanlamlı

sayıldığını biliyoruz. Hatta bazan sanatseverler hangi parçaların hangi Strauss kardeş tarafından yazılmış olduğuna pek aldırılmazdı bile. Johann Strauss (oğul)'un üç kardeşin arasında en yetenekli müzisyen olarak Josef'i bulduğunu, bazan da kendisini alçakgönüllülükle "Eduard Strauss'un kardeşi" diyerek tanıttığını biliyoruz. 1849'da Sultan Abdülmecid'e yazan ve beste ithaf eden Strauss'un Johann Strauss değil de bu kardeşlerden biri olması mümkün mü?

Üstelik sanki işleri özellikle karıştırmak için gibi, 19. yüzyılın ikinci yarısında müzisyen-besteci olan ve ünleri günümüze kadar gelmiş diğer Strauss'lar da vardı: örneğin Oscar Strauss (Straus) ve Richard Strauss bunlardan ikisi. Neyse ki Max Bruch'un öğrencisi olan Viyana'lı operet bestecisi Oscar Strauss 1870 yılında doğmuştu. Richard Strauss'un doğumu da 1864. Anlıyoruz ki olayda bu iki Strauss'un da herhangi bir rolü olmuş olamaz.

Şöyle düşünmek doğal gelebilir: Sultan Abdülmecid'e gönderilen parçaların arasında besteci olarak "J. Strauss" ibaresini buluyoruz, hepsinde olmasa da en azından birkaç eserde. Dolayısıyla elimizde aday olarak sadece Johann Strauss (baba), Johann Strauss (oğul), ve Josef Strauss kalmıyor mu? Bu üçünden başka ismi "J" ile başlayan ve 19. yüzyıl oralarında belirli bir üne sahip, sadrazam Mustafa Reşit Paşanın dediği gibi "Avrupaca kesb-i şöhret etmiş hünerverandan" besteci bir Strauss var mıydı?

İki kardeş Strauss'tan Josef'i elemek de kolay: 1827 tarihinde doğan Josef önce bir makina mühendisi (hatta mucid) olarak hayatını kazanmış, müzik işine ise 1853'te doktorların zoru ile uzun süre istirahat etmesi gereken ağabeyi Johann'ın yerine aile orkestrasını yönetmek zorunda kalarak başlamıştı. Yani 1849 senesi Josef Strauss için erken oluyor. O zaman Mûsikî Mecmuası'ndaki makalenin otomatikman var saydığı gibi bu bestecinin Johann Strauss (baba) veya belki de Johann Strauss (oğul)'dan başka bir sanatçı olması mümkün mü?

Bu yazının ana amacı yukarıdaki sorulara cevap vermek. Özellikle yukarıdaki son sorunun yanıtı şaşırtıcı bir "evet"; yani Abdülmecid'e yazan ve bir bestesini ithaf eden müzisyen Johann Strauss (baba) veya Johann Strauss (oğul) değil. Sözü geçen zamanın bu ünlü bestecinin ismi Isaac Strauss! Isaac Strauss'un Viyana'lı Strauss ailesi ile en ufak bir ilişkisi olmadığı gibi ismi de "J" ile başlamıyor. Ama bu besteleri yapan ve 1849'un Mayıs ayında bir arz mektubu eşliğinde Osmanlıların Marsilya şehbenderliği aracılığı ile Sultan Abdülmecid'e gönderen sanatçı, aşağıda yaşam öyküsünü dile getirmeye çalıştığım bu Isaac Strauss'tan başkası değil.

Özellikle günümüzde pek tanınmayan (belki de hiç tanınmayan demek daha doğru olur) bir müzisyen olduğu için Isaac Strauss'un yaşamı ve eserleri ile ilgili bazı bilgileri biraraya toplamakta fayda var diye düşündüm. "Avrupaca kesb-i şöhret etmiş hünerverandan" derken belki de Johann Strauss (baba)'nın ününü düşünmüş olan sadrazam Mustafa Reşit Paşanın sözleri, aslında Isaac Strauss'a da çok güzel uyuyor. Günümüzde unutulmuş olan bu bestecinin zamanın Avrupa'sında hatırı sayılır bir ünü olduğunu görüyoruz. Isaac Strauss'un öyküsü, özellikle klasik müziğe ve batılılaşmaya eğilimi zaten iyi bilinen Sultan Abdülmecid ile olan alışverişi nedeni ile, Türk tarih ve müziksevenlerine bu devrin kültür tarihinin küçük de olsa bir yönünü aydınlatması açısından ilginç gelebilir.

Önce Viyana'lı Strauss ailesinin Fransa ile olan ilişkileri ve Fransa'da geçirdikleri zamana bir göz atmakta fayda var. Bu yazıda bunların ardından da Isaac Strauss'un yaşamı, 1849'da Abdülmecid'e yukarıda dile getirilen mektubu yazan ve bestelerinden seçmeleri gönderen bestecinin neden herhangi bir Strauss değil de bu Isaac Strauss olduğu ile ilgili bulgular ve detaylar, sonra da Isaac Strauss'un İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde yer alan piyano notaları ile ilgili bilgiler yer alıyor. Strauss'un Abdülmecid'e ithaf etti-

ği parçanın notasını da yazının sonuna ekledim. Bu notaların yazılış tarihlerinde ve başlıklarında Isaac Strauss'un hayatının kendisi de adeta adım adım izlenebiliyor. Isaac Strauss'un yaşamının bir tarihi detektif öyküsü niteliğindeki yönlerinin Türkiye içinde ve dışında araştırmasını yapmak benim ne kadar ilgimi çekti ise, size de okuyucu olarak o derecede ilginç geleceğini umarım.

Johann Strauss (baba)'nın Fransa ziyaretleri

Johann Strauss (baba) (1805-1849)

Avrupa'nın dört bir köşesinde turneye çıkmış olan Johann Strauss (baba), Fransa'yı ilk ve son kez 1835 senesi sonu ve 1836 senesi başında yer alan bir turnede ziyaret etti. Johann Strauss henüz 30 yaşındaydı. 4 Ekim 1835 tarihinde 26 kişilik, küçük sayılabilecek ama yetenekli müzisyenlerden oluşan bir orkestra ile Viyana'dan Paris'e doğru yola çıktı. Fransa'ya geçmeden önce Münih, Ulm ve Stuttgart'da konserler verdi. Sonunda 19 Ekim tarihinde de Ren nehrini geçerek Strazburg'a vardı ve burada çaldı. Dokuz gün sonra da orkestrası ile beraber Paris'e ulaştı. Strazburg'da verdiği ve coşkuyla karşılanan konserinin haberleri kendisinden önce Paris'te duyulmuştu. Zamanın Paris'i özellikle Musard, Auber, Cherubini, Halévy, Berlioz, ve Meyerbeer gibi müzisyenlerin saltanat sürdüğü ve kadri'l'in dans olarak popüler olduğu bir

merkezdi. Ama valsin Paris'in müzik ve dans hayatında henüz pek bir yeri yoktu.

Strauss Paris'te ilk konserini 1 Kasım 1836'da Gymnase Musical'de verdi. Daha bu ilk konserinde hem keman çalan hem de aynı zamanda orkestrasını yöneten değişik stili ile Strauss, Paris'lilerin büyük beğenisini kazandı. Dört gün sonra Tuileres sarayında zamanın Fransa kralı Louis Phillippe'nin huzurunda çaldı. Kralın iltifatlarından ve verdiği değerli hediyelerden sonra Paris'lilerin gözünde itibarı iyice artan Strauss, önce rakibi ve kadri'l üstadı Musard ile dost olarak Paris'te Musard'ın büyük orkestrası ile kendi küçük orkestrasının programı yarı yarıya paylaştıkları 30 konser verdi. Sonra da iki ay kadar süren bir Fransa içi turnesine çıkıp aşağı yukarı her gece bir yerde çaldı. Strauss ve orkestrası bu turneden sonra Paris'e geri döndüler. Paris'ten de 28 Şubat 1836 tarihinde yola çıkarak Brüksel ve onun arkasından İngiltere'ye gitmek üzere Fransa'dan temelli olarak ayrıldılar. Paris'te kaldıkları süre içerisinde şehirde toplam 86 konser vermişlerdi. Besteciliğinin yanında müzik eleştirmeni olarak da aylık yazılar yazan Hector Berlioz, Journal des Débats'te Strauss ve orkestrası üzerine övgü dolu bir yazı yazdı. Berlioz bu yazısında Johann Strauss'un müzisyenliğini ve orkestrasının yeteneğini göklere çıkarıyor ve bu vesile ile de Fransız müzisyenleri ağır bir şekilde eleştiriyordu.

Bu arada nasıl Musard gibi usta Fransız müzisyenler vals formunun inceliklerini Strauss'tan öğrendilerse, neredeyse bir kültür alışverişi örneği gösterilebilecek bir şekilde, Strauss da bu turundan sonra Viyana'ya Paris'teki ziyaretinde öğrendiği kadri'l formatını ta-nıştırmış oldu.

Baba Johann Strauss'un Fransa'da geçirdiği zamanın 19 Ekim 1835 ile 28 Şubat 1836 tarihleri arasına rastladığını, ve bu zamandan sonra İngiltere dönüşü uğradığı Calais ve Paris dışında Fransa'yı bir daha ziyaret etmediğini,

ve 25 Eylül 1849 tarihinde Viyana'da kapıldığı kızıl hastalığından kurtulamamaya ölümlü bilyoruz. Valsin ve 19. yüzyılın ilk yarısında Josef Lanner'in yanısıra Viyana müziğinin babası sayabileceğimiz Johann Strauss, 14 Mart 1805 tarihinde doğmuştu. Öldüğünde daha sadece 45 yaşındaydı.

Johann Strauss (oğul)'un Fransa ziyaretleri

Ünü sonradan babasının ününü bile geçecek olan Johann Strauss (oğul) ise Viyana'da 25 Ekim 1825 tarihinde doğ-

Johann Strauss (oğul)'un Viyana'da 15 Ekim 1844 tarihinde ilk konserini verdiği Dommayer gazinosu.

muştu. Küçük kardeşleri Josef 1827, Eduard ise 1835 doğumludur. Strauss kardeşler baba Strauss'un ölümünden sonra ailenin müzik işini uluslararası bir endüstri haline getirip büyütme-

(1844) **grosse Soirée** des **franz. Gesellschaft** **Johann Strauss**
i m e p e r l.
(1844) **Einladung**
Soirée dansante
wird **Dinstag am 15. October 1844.**
im **Dommayer's Casino**
in **Währing** stattfinden wird.
Johann Strauss
(S o h n).
mit in Wien leben, um seinen Eltern zu zeigen, dass er ihnen, mit
seiner eigenen Hand, ein Stück von dem, was sie ihm gegeben
haben, zurückzugeben will.
Der **Währing** und **Währing** sind die besten Plätze für die
Soirée am 15. Oct. 44. Die in der **Währing** stattfindende Soirée wird von
Johann Strauss, dem Sohne des berühmten Componisten und Capellmeisters, geleitet.
Billette zu der Soirée am 15. Oct. 44. sind im **Währing** zu haben.
(1844) **Währing Casino**
ist grosse Soirée
in **Währing**
Casino in Währing.
Der **Währing** befindet sich in der **Währing** und ist ein sehr
beliebter Ort für die Soirée am 15. Oct. 44.
Billette zu der Soirée am 15. Oct. 44. sind im **Währing** zu haben.

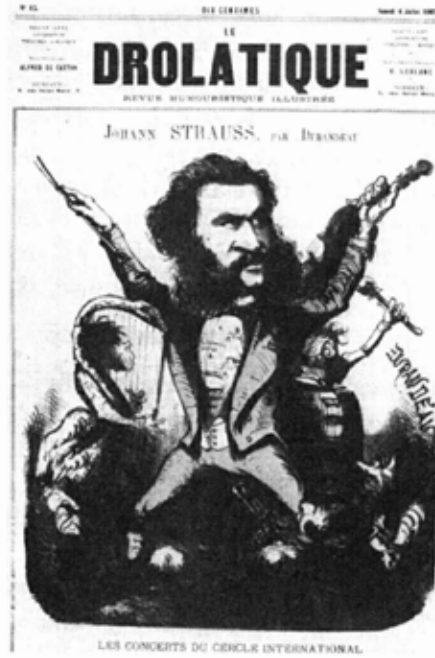
Johann Strauss (oğul)'un Viyana'da 15 Ekim 1844 tarihinde verdiği ilk konserin Wiener Zeitung'da çıkan ilanı. Yukarıda Johann Strauss (baba)'nın, hemen altında da Joseph Lanner'in konser ilanı var.

başardılar. Kardeşlerin arasında en yetenekli ve ünlü olan ise bestelediği unutulmaz valsler ve operetler ile bütün Avrupa ve Amerika'yı yarım yüzyıllı aşkın bir zaman süresince büyüleyen Johann idi. Johann Strauss (oğul)'a müzikseverler Vals Kralı (Walzerkönig) ünvanını vermişti. Yazdığı ölümsüz parçalar arasında Mavi Tuna (1867), Viyana Ormanlarından Masallar (1868) ve İmparator (1888) valsleri, operetleri arasında ise Yarasa (1874) ve Çingene Kralı (1885) sayabiliriz.

Baba Strauss oğullarının müzisyen olmasını istemiyordu. Bu nedenle Johann annesi Anna'nın yardımı ile keman derslerini gizlice aldı. Gerek müzik hevesi nedeni ile, gerekse de babasının karmaşık özel hayatının olumsuz bir sonucu olarak baba oğul arasındaki ilişkiler uzun bir süre çekişmeli ve tatsız olmuştur. Johann Strauss (oğul)'un 1844 yılında kendi orkestrasını kurup Viyana'da konserler vermeye başlamasından sonra bu rekabet daha da sevimsiz bir hal aldı. Baba oğul uzun bir süre birbirleriyle konuşmadılar. Bu karışıklık öyle bir düzeye geldi ki 1848'deki Habsburg sülalesini alaşağı etme amaçlı devrim girişiminde baba ve oğul karşı tarafları tutuyorlardı: oğul Strauss devrimci öğrencilerin tarafını tutarken, baba Strauss ise Habsburg taraftarı olarak kaldı.

Johann Strauss (oğul) ilk konserini kendi bir araya koyduğu orkestrası ile 15 Ekim 1844 tarihinde Viyana'da Dommayer gazinosunda verdi.

Bu ilk konserinde üvertürler ve zamanın operalarından seçilmiş popüler parçaların yanında kendi eserlerini de seslendirdi. Bu ilk konserin Wiener Zeitung'da çıkan gazete ilanı, aynı şehirde rakipleri olan Lanner ve baba Strauss'un orkestralarının vereceği konserlerin ilanı ile aynı sayfada yer alıyor. O günden itibaren Viyana'da artık sevilen bir değil iki Strauss orkestrası vardı. Babasının ölümünden sonra Johann bu orkestraları birleştirdi. Besteci olarak da ünü de yavaş yavaş büyüterek dans müziği ve vals kralı olarak bütün dünyayı sardı. 3 Haziran 1899'da

6 Haziran 1867 tarihli Le Drol antique dergisinin de Johann Strauss (oğul)'un Paris'i ilk ziyareti üzerine çıkan haber.

Viyana'da ölümü yarım yüzyıllı aşkın evrensel bir dans ve salon müziği sürecinin de sonu olmuştur. Herşeye rağmen, profesyonel müzik hayatında 1844'te atılan Strauss'un Viyana'lılar tarafından benimsenmesi ve babasının gölgesinden kurtulabilmesi uzun seneler almıştır.

Abdülmecid'e yazılan mektup 1849 tarihli olduğu için, bizi ilgilendiren 1825-1899 yılları arası yaşayan Johann Strauss (oğul)'un 1850 öncesi Avrupa turneleri oluyor. Bunlara bakacak olursak, 1844 yılında başladığı orkestrası ve profesyonel müzik hayatının ilk yabancı ülke yolculuğu olarak 1846'da Graz, Altenburg and Budapeşte'ye gittiğini, sonra da 1847 sonu 1848 başı toplam altı ay süren Macaristan, Transilvanya, Bükreş, ve Eflak yöresini içeren bir turnesi olduğunu görüyoruz. Strauss 1856'da Rusya'yı ziyaret ettiği, ama içine Fransa'yı dahil etmediği bir Avrupa turnesine çıktı. Bunun ardından 1856-1865 arası her yaz Rusya'ya giderek Pavlovsk şehrinde, buna ek olarak 1886'da da ayrıca St. Petersburg ve Moskova'da konserler verdi.

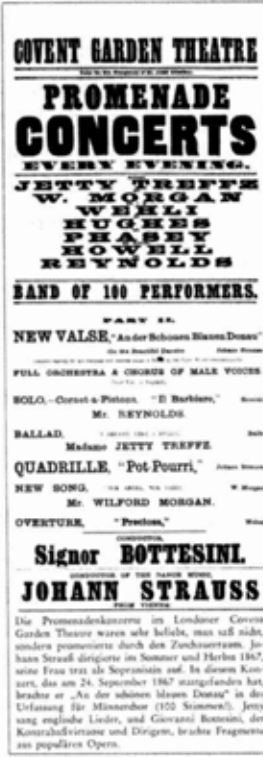
Strauss'un Fransa'yı ilk ziyareti ise 1867 yılında olmuştur. Gerek zamanın

Avrupa'sındaki politik kutuplaşmalar nedeni ile, gerekse de Fransız besteci Offenbach ile süregelen rekabeti nedeni ile, Strauss'un Paris'i ziyareti normal konser turneleri kapsamında pek gündeme gelmemiştir. Strauss 1867'de Paris'e hayranlarından kont d'Osmont tarafından o baharda Paris'te yer alması planlanan Dünya Fuarı nedeni ile özellikle davet edilmişti. Paris'te önce Cercle International ve Avusturya büyükelçiliğinde verdiği konserler o kadar çok tutulmasa da Strauss bir süre sonra Fransa'da mutlak bir üne kavuşmayı başardı. Viyana'da 1867'nin Ocak ayındaki ilk çalınışında pek dikkat çekmeyen Mavi Tuna vals de Strauss'un 1867 yılında Paris'teki Dünya fuarındaki icrası ile meşhur oldu. Paris ziyaretinden sonra Strauss ve orkestrası 1867'de İngiltere'ye gitti. Sadece Londra'da verdikleri konser sayısı altmıştan fazla idi. Strauss daha sonra 1872'de Boston ve New York şehirlerini kapsayan bir Amerika turnesine çıktı, bundan sonra 1877 senesinde Paris'i tekrar ziyaret etti. Bu ziyaretinde Fransız orkestra şefi ve müzisyen Olivier Metra (1830-1889) ile beraber Paris'te Opera Balolarını yöneterek bir seri konser verdi.

Johann Strauss ve Viyana

Burada bizim için önemli olan nokta, Johann Strauss (oğul)'un 1849 senesinde Fransa'yı ziyaret etmiş olmadığıdır. İyi Fransızca bilmesine rağmen, Osmanlı Devleti'nin Fransa'daki bir şebhenderliği aracılığı ile Saray'a Fransızca bir mektup göndermesi pek olası bir şey değildir. Kaldı ki Johann Strauss (oğul) babası gibi, Viyana şehri ile özdeşleşmiş bir üne sahipti. Joseph Wechsberg'in "Valsin İmparatorları" adlı kitabında Strauss ailesinin Viyana'lı karakteri gayet güzel bir şekilde verilmektedir:

"Masal, efsane ve gerçek Viyana'da her zaman birbirinden ayrılamaz bir şekilde içiçe yaşamıştır - Johann Strauss (oğul), Franz Schubert'le beraber orada yaşayıp çalışmış olan büyük besteciler arasında en Viyana'lı olandır."

Johann Strauss (oğul) ve Viyana üzerine afişler: Viyana'lı (de Vienne, (Fransızca), di Vienna (İtalyanca), from Vienna (İngilizce)) sözcüğünün kullanıldığını görüyoruz.

Crittenden'in kitabında Strauss ve Viyana'nın kültürel olarak eşleştirilmesi üzerine detaylı bir çalışma kabul edilebilecek olan "Austria personified": Strauss and the Viennese Identity" adlı bir bölüm de bulunmaktadır. Kitapta ayrıca Paris ve Viyana arasında gerek şehir olarak, gerekse de Prusya ve Avusturyalılar arasındaki gerginliğin bir sonucu olarak 19. yüzyılın ikinci yarısında nasıl müziğe çok kuvvetli bir şekilde yansayan bir rekabet olduğu da anlatılmaktadır.

Yani özet olarak, politik, ekonomik, ve kültürel alanlarda da üstünlük kurma hevesi nedeni ile 19. yüzyıl ortasında "Viyana'lı" veya "Paris'li" bir sanatçı olarak anılmak birbirine yüzde yüz zıt gelen şeylerdir. Özellikle Johann Strauss'un ünü (baba Strauss'tan başlamak üzere) ve Viyana birbirinden o denli ayrılmaz iki kavram oluşturmuştur ki, imzasına "Paris'li" ibaresini eklemek ancak yazarın kendisinin Viyana'lı Strauss ile karıştırılmasını istemesinden dolayı yapılmış olabilir. Yani Johann Strauss (baba) veya Johann Strauss (oğul)'un yazdığı herhangi bir mektuba isminden sonra "Paris'li" diye eklemesi beklenemez. Johann Strauss (oğul) ile Viyana'nın beraberliği her ne kadar günümüzde şüphe götürmez bir veri ise de, zamanın Avrupa'sındaki konser ilan ve afişlerine baktığımızda, o zaman da Johann Strauss için Viyana'lı (de Vienne, (Fransızca), di Vienna (İtalyanca), from Vienna (İngilizce)) sözcüğünün doğal olarak kullanıldığını görüyoruz. Bu arada Strauss'un La Scala konser afişinde isminin İtalyanca karşılığı olan Giovanni Strauss'un kullanılmış olması hoş bir nokta.

Camille Crittenden'in "Johann Strauss ve Viyana: Operet ve Popüler Kültürün Politikası" (Johann Strauss and Vienna, Operetta and the Politics of Popular Culture) kitabında da Strauss ve Viyana üzerine söylenmiş çok sayıda alıntı bulabiliriz:

"Johann Strauss Avusturya'nın kişileştirilmiş bir simgesidir. Bütün Avus-

turya onun sahasıdır." (Der Humorist, 1871 Ocak)

"Johann Strauss Viyana'nın müzik dâhisidir. Strauss'un sessizliği Viyana'nın ölümü demektir." (Friedrich Uhl, Franz Mailer, vol 2. p.79)

"Strauss ve Viyana birbirinden ayırdedilemeyen kavramlardır!" (Fremdenblatt, 11 Ocak 1893).

Gelelim Isaac Strauss'a. Aşağıda Isaac Strauss'un yaşamına özgün anlatmaya çalıştığım bölümler, büyük ölçüde Josette Rance'in "Isaac Strauss, İkinci İmparatorluğun Strazburg'lu ünlü müzisyeni" (Isaac Strauss, un musicien strasbourgeois célèbre sous le Second Empire, 1988) başlıklı, ve ayrıca Andrew Lamb'in "Paris'li Strauss" (The Parisian Strauss, 1972) makaleleri esas alınarak yazılmıştır. Özellikle Rance'in

araştırma yazısının herhalde yirminci yüzyılda Isaac Strauss üzerine hazırlanmış en detaylı ve geniş kaynakçalı çalışmalarından olduğunu sanıyorum. Bu makaleden alarak Türkçe çevirisini doğrudan kullandığım her bölüm için ayrıca kaynağa göstermedim.

İkinci İmparatorluğun gözde müzisyeni Isaac Strauss

Loeb İsrail adlı Strazburg'lu Yahudinin ikinci oğlu olan Raphaël İsrail, 2 Haziran 1806 akşamüstü saat 6 sularında Strazburg'da Rue de la Grange 13 numaradaki gösterişsiz bir berber dükânında dünyaya geldi. Fransa'nın Birinci İmparatorluk (1804-1814) sürecinde, Napoléon Bonaparte imparator, Jozefin de imparatoriçe iken doğmuştu. Sanki böyle bir başlangıçla onun III. Napoléon'un İkinci İmparatorluk (1852-1870) devrinde başarılı ve zengin olacağı da alınmış gibiydi. Doğumundan hemen iki sene sonra 1808 yılında Fransa'da Yahudilerin soyadı seçmelerini gerektiren bir yasa çıktı. Babası Loeb İsrail de soyadlarının Strauss olmasına karar verdi. Bu soyadı seçiminde Strazburg'un Almanya yakınlığının da etkisi olmuş olmalı. Küçük Raphaël Emmanuel İsrail de böylece Isaac Strauss oluverdi.

Strazburg'lu güzel sanatlar müzesi müdürü ve tarihçi Adolphe Seyboth'un yazdıklarına göre, Strauss ailesinin Strazburg'daki evi şehrin Kleber adlı meydanında idi. Bu ev Strazburg'daki meşhur Maison Rouge'unun yapımı gerekçesi ile sonradan etraftaki diğer binalarla beraber istimlak edildi. Yine ünlü Strazburg'lularını anlatan Seyboth'a göre, Isaac Strauss zamanında Fransa'nın en büyük orkestra şeflerinden biri ve sevilen birçok vals ve kadril (ondokuzuncu yüzyılda çok moda olan dört çiftlik bir dans şekli) bestelemiş olan çok yetenekli bir müzisyendi. Bu arada kendisi ile aynı zamanda yaşayan Viyana'lı adaşının şöhretinden ve bestelerinin popülerliğinden de bir ölçüde faydalandığı da söylenebilir. Strauss 1852 ile 1870 yılları arası İkinci İmparatorluğun Saray Balolarının ve Opera'sının orkestra şefi ve müzik yönet-

meni olarak çalıştı. Ama orkestra şefliğine ilk olarak Paris Faubourg Saint-Germain'in kozmopolitan salonlarında çalarak başladığını görüyoruz. Hayatının sonraki dönemlerini de besteciliğin yanısıra hayır kurumları için çalışan, büyük bir tutkuyla antika Yahudi sanat eserleri toplayan bir koleksiyoner olarak geçirdi.

Strauss'un ailesi

1808 yılında ismi Isaac olan genç Emmanuel'e geri dönersek, babası Loeb İsrail (1745-1835) Strazburg'da ufak tefek süs eşyaları ve küçük antika tüccarlığı yapan, aynı zamanda berber olan ve yerel dans topluluklarında da keman çalan çok yönlü birisi idi. Isaac'ın kızlık adı Judith Hirsche (1757-1847) olan annesi Caroline, 18. yüzyılın sonunda Alsas'da oldukça ün kazanmış olan Raphaël adlı bir hahamın kızıydı. Bir hikayeye göre Caroline Fransız devrimi sırasında şapkasına Fransa'nın üç rengini koymadığı için neredeyse hayatını giyotinde kaybediyordu: bir asilzade ve rahibin infazını izlemek için gittiği halka açık infaz töreninde kendi kafasına malolmasını, onu tanıyıp seven Strazburg halkı zar zor önledi. Torunu Lucie'nin (Isaac'ın kızı) anlattığına göre de o günkü korkusundan yüzüne düşen ölüm solgunluğu da ömrünün sonunda kadar orada kaldı.

Genç Isaac çocukluğunda sık sık ailesi ile Strazburg'un hemen kuzeyindeki Bischeim kasabasına giderdi. İlk keman derslerini de büyük bir olasılıkla babasından almış olmalı. 1821 yılında Alsas'da Yahudiler için ders kitapları bulunmadığı gibi Strazburg ve Wissembourg dışında zengin olmayan Yahudilere açık okul da yoktu. Devlet okullarında da önyargı ve baskı olduğu nedeni ile Yahudiler arasında çok az sayıda öğrenci bu okullara gidilebiliyordu. Isaac da bu nedenle genel eğitimi devlet okulu yerine ailesinden aldı.

Lucie, babası Isaac'ın çocukluğu ile ilgili şu hoş olayı anlatır: Baba Loeb'in keman çalmak için Strazburg'da bir baloya gitmesi gerekir. Arabaya bindikten sonra kemanının yayını unuttuğunu ha-

tırlar ve Isaac'ı çağırır. "Git içeri bak bakalım yayımı masanın üzerinde mi bırakmışım?" diye sorar. Biraz sonra Isaac koşarak geri gelir: "Evet baba, yayı masanın üzerinde unutmuşsun. - Gidip getirsene o zaman! - Ha, getirmemi de mi istemiştin?.."

Isaac'ın 1801 doğumlu Maurice adında bir erkek kardeşi, ve Hirschel adlı bir adamla evlenen Rachel adlı bir de kızkardeşi vardı. İki erkek kardeş beraber keman çalmaya meraklıydılar. Strazburg'daki müzik okulu ücretsiz olduğu için ikisi de bu okula yazıldı.

Isaac Strauss'un gençliği
(Bibliothèque nationale de France)

Ama okulun 1826 yılındaki mezuniyet sınavlarını alan öğrencilerin listesi içinde Strauss'un ismine rastlanmıyor. Yani Isaac Strauss bu son sınavı alıp okulu bitirmemiştir. 1826'da yirmi yaşında idi, ve başarıya okul yoluyla ulaşmak için çok fazla zaman gerektiğini düşünüyordu. Şan ve şöhrete daha kısa yoldan erişmek niyetindeydi. Bu nedenle kardeşi ve Alsas'dan tanıdığı birkaç eski arkadaşı ile küçük bir orkestra kurdu, bu topluluk ile Paris'e gidip Beethoven, Haydn, Mozart'ın o zamanlar Paris'te çok iyi bilinmeyen parçalarını seslendirmeye başladı. Paris aristokrasisinin evlerinde verdiği konserler ona yavaş yavaş acaımlan bir müzisyen olma yolunu açtı. Kısa bir süre içinde Isaac'ın adı Faubourg Saint-Germain'in popüler dans salonlarında duyulmaya

başladı. Çaldığı klasik parçaların arasına kendi yazdığı valslerden de serpiştirerek programlarına değişik bir renk katıyor, bu bestelerini de "Strazburg'lu Strauss" şeklinde imzalıyordu. Kral ailesi ve soyluların baloları için çalarak ona ileride hayatını kazandıracak bestelerin başlangıcı da işte bu parçalardı.

Strauss'un Paris eğitimi

1828'in Ocak ayında Isaac Strauss Paris'teki Müzik Akademisi'ne (Académie Royale de Musique) giriş için açılan sınava girdi. Sınavda çalmak için seçtiği parça Paris'li keman ustası Pierre Rode'nin (1774-1830) *Thème et Variations* adlı bis parçası niteliğinde olan bir eseri idi. Çok yetenekli bulunan Strauss, Akademi'nin giriş sınavını kazanarak ünlü Fransız besteci ve kemancı Pierre Marie Baillet'nun (1771-1842) sınıfına kabul edildi. Aynı sene François-Antoine Habeneck (1781-1849) de ünlü *Société des Concerts du Conservatoire*'i kurmuştu. Habeneck, yirmi yılı aşkın bir zaman boyunca hem bu konservatuvarın hem de Operanın yönetmenliğini yaptı. Öğrenci Isaac Strauss bu yeni orkestraya ikinci keman olarak girdi. Orkestranın konservatuvar salonundaki ilk performansında çalan müzisyenler arasında yer aldı. Ne yazık ki özellikle operetleri ile dünya çapında bir üne kavuşan Fransız besteci Jacques Offenbach (1819-1880) gibi, Strauss da parasal sorunlar yüzünden bu okula uzun süre devam edemedi. 1829 senesinde "turne gereği" şeklinde garip bir bahane ileri sürerek okuldan ayrıldı.

Paris'te Rue Michel le Comte 34 numarada oturuyordu. Burada babası yemek servisi işinde çalışan Henriette Schriber adlı bir genç kız ile tanıştı. Henriette 21 Mayıs 1809 doğumluydu. 1830 yılının Ocak ayında evlendiler. Isaac hayatını kazanmak için bir taraftan genç öğrencilere müzik dersleri verdi, bir taraftan da Paris salonlarında keman çalmaya ve orkestra şefliği yapmaya devam etti. Zamanla adı Paris'in müzik ve kültür çevrelerinde giderek duyulmaya başladı. İleride soyluların

evlerinde, kraliyet ailelerinin büyük balolarında ve evlilik törenlerinde, ünlü sayfiye şehirlerinde çalarak insanları eğlendirecek ve ünü daha da artacaktı.

O zamanlar Bellini ve Donizetti gibi İtalyan bestecilerin operaları Avrupa'nın her yerinde olduğu gibi Paris'te de çok moda idi. Bunların Paris'te en çok çalındığı yer de Théâtre Italien'di. Strauss 1842 senesinde açılan bir konkeru kazanarak Théâtre Italien'in orkestrasına birinci keman olarak girdi ve bu toplulukta tam 15 sene süresince çalıştı. Yaz aylarında Théâtre kapanınca Aix-les-Bains ve Mainz gibi sayfiye kentlerine ve ılıcalara konserler vermeye gidiyordu. Bu gezilerinin birinde 1830'da Plombières ılıcasında zamanın Fransız bakan ve devlet adamı Casimir Perrier ile tanıştı. Her halde bu Isaac Strauss'un devlet adamları, aristokrasi, ve saray içindeki yükselme yolunun başlangıç adımı sayılabilir.

Bu arada 1830'lu senelerde Savoy'daki Aix, özellikle yabancıların ziyaret ettiği çok popüler ve turistik bir yerdi. Aix yabancılarla dolu idi; bu kentin Fransa'ya katılması da ancak 1860 yılında gerçekleşmiştir. Strauss 1840'da buraya giderek Seyssel şatosunda 1824'ten 1849'a kadar etkinliklerini sürdüren Salons de Cercle des Etrangers orkestrasının şefliğini yaptı. Aynı zamanda da şehirde özel dersler vererek ve bu şekilde müzik öğretmeni olarak çalışarak para kazandı. Kardeşi Maurice de kurduğu bir dördü topluluk ile verdiği konserlerde ve dans müziği çaldığı balolarda oldukça başarılı oluyordu. Ama 1842'de Fransa'da yabancıların gezi özgürlüklerini kısıtlayan bir kanunun çıkmasıyla Strauss'un Aix'de eğlendirdiği ve yerel gazinoları ziyarete gelen turistlerin sayısı bir anda azaldı. Isaac da buradan ayrılmak zorunda kaldı. Yerel idare Aix'de Strauss'un sevilen orkestrasının yerini doldurma çabası ile yarı sivil yarı askeri bir orkestra kurdu.

Strauss Vichy'de

O zamanlar eskiden hali vakti yerinde insanların sık sık ziyaret ettiği

Vichy neredeyse unutulmuş ve durgunluk sürecine girmiş bir kenti. Halbuki eskiden buranın ziyaretçileri arasında meşhur ve soylu insanlar bulunmaktaydı, hem de çok sayıda: örneğin Madame de Sevigne 1676'da burada kalmıştı; XV. Louis'in kızları Madam Adelaide ve Madam Victoire 1785'te Vichy'e gelmiş, XVI. Louis'in kardeşi olan Provence kontu da birçok kez burayı ziyaret etmişti. 1799'da Laetitia Bonaparte sonradan Hollanda kralı olan oğlu ile beraber gelerek ılıcalardan faydalanmışlardı. 19. yüzyılda ise Vichy ilk olarak Angoulême düşesinin 1814-1830 arasında burada kalması ile adını duyurmuştu. Ama bu düşes ayrıldıktan sonra Vichy neredeyse tamamen unutuldu. Uyuyan Güzel örneği, onu hayata geri getirecek beyaz atlı prensini bekliyordu. Bu beyaz atlı prens 1843 senesinde Isaac Strauss kılığında Vichy'de kendini gösterdi. Strauss burada 1843 ile 1863 arası her yaz konserler verdi.

Sanatçı Sardinya'ya gitmek için yola çıktığı bir zaman sessiz ve ölü bir yer olan Vichy'de mola verdi. Ertesi gün kaldığı otelden ayrılmak üzere hazırlanırken bavullarını bir türlü bulamadı. Ona şehirdeki bir grup bayanın bavullarını alıkoyduklarını, çünkü onun şehirde kalıp konserler verip balolar yönetmesini sağlamak için tek yol olarak bunu bulduklarını söylediler. O da Vichy'de kalmayı kabul edip verilen dans ve şölenlerde orkestra yönetmeni olarak yer aldı ve kentin kültür yaşamının canlanması için çalıştı. Vichy'li sanatseverler Strauss'un bu etkinliklerinden o kadar hoşlanmışlardı ki Vichy anısı olarak ona Vichy kaynak suyu içenler (Buveurs d'Eau de Vichy) imzalı bir altın madalya (Médaille d'Or) armağan ettiler. Zamanın Tarım ve Ticaret bakanı Cunin-Gridaine de, Strauss'u Vichy'nin Kaplıcalar Kuruluşu Orkestrasının Müzik Yönetmeni ve Orkestra Şefi (Directeur et Chef d'Orchestre des Salons de l'Établissement Thermal) olarak atadı. Tarihçi Amédée Boudin bu olayı "Strauss Vichy kentini tekrar diriltecek. Mucizeler yaratmayı

Isaac Strauss'a Vichy anısı olarak Vichy kaynak suyu içenler (Buveurs d' Eau de Vichy) adına verilen altın madalya (medaille d'Or).

bilen bir kişi. Onun yeteneği ve atımları sayesinde şehir eski zenginliğine ve parlak devrine tekrar dönecek" şeklinde değerlendiriyordu.

1789 Fransız devriminin ardında gelen senelerde doğal olarak gündeme gelen ve 19. yüzyılın başında yürürlüğe giren yasalarla Fransa'da fakirlere verilen haklara rağmen, pratikte salon ve gazinolarda 19. yüzyılın ortalarında doğru pek işçi sınıfından insan görülmüyordu. Strauss'un bu yasanın Vichy'de gerçekten uygulanmasını ve her sınıftan insanın konserleri takip edebilmesini sağladı. Yerel idare ve hayır kurumları bundan çok memnun kalmışlardı. Strazburg doğumlu olmasına rağmen Vichy sakinleri bu nedenle övünçle Strauss'a "Vichy'li Strauss" ismini taktılar.

Vichy'de 1845'te önce Capucins hostelinde (Hostellerie des Capucins) ve bunun arkasından da birkaç sıradan evde yaşadıktan sonra 1858 senesinde "Strauss Villası" olarak bilinen evini yaptırdı. Bu villa Vichy'de 1864 senesinde III. Napoléon'un emirleri ile yapılan gazino binasının hemen önünde yer alır. Vichy'nin bu en rahat ve en güzel kabul edilen yapısı 1861 senesinde şehrin de en önemli konğunun kalacağı yer olarak hizmet gördü: bu konuk İmparator III. Napoléon'du. İmparator anlaşılın Plombières'deki ılıcaların su-

yundan pek memnun değildi ve doktorunun önerisine uyararak Plombières yerine Vichy'nin şifalı sularından yararlanmaya karar vermişti. Temmuz ayı boyunca Strauss'un villasında misafir kaldı, böylece bir sonraki seneden başlayarak da bu villanın ismi "İmparatorun Villası"na çıktı. 1862'de imparator tekrar 11 Temmuz ile 4 Ağustos arası Vichy'de ılıcalardan yararlanan ziyaretçilerden birisi idi. İmparator 1862'de buraya gelmeden önce 9 Haziran'da Clermont-Ferrand kentinde kendisinin onuruna verilen törenlere katılmıştı. O kentte verilen baloda orkestra da Isaac Strauss tarafından yönetilmişti. Vichy'nin Isaac Strauss tarafından başlatılmış olan kültürel gelişme atılımı böylece III. Napoléon'un ziyareti ile zirvesine ulaştı denilebilir. Strauss 1843 ile 1863 arası Le Casino de Vichy'nin yöneticisi olarak çalıştı ve bu kurumun evrensel bir üne kavuşmasını sağladı. Vichy'nin popüleritesi Aix-les-Bains ve Bad Ems'e göre o kadar arttı ki 1852 ile 1868 arası ılıcalara gelenlerin sayısı 5000'den 25000'e yükseldi.

Strauss, soylular ve hükümdarlar

Isaac Strauss'un kişisel başarısının ilk adımlarını imparatorun Vichy'ye gelmesinden çok daha önce attığını da biliyoruz. Örneğin 1842'de Genova'da o zaman Savoy/Sardinya dükü ve sonradan da birleşik İtalya'nın kralı olan

Victor-Emmanuel'in (1820-1878) evlenme töreninde dans ve balo orkestralarını o yönetmişti. Bu arada 19. yüzyılın başında, 1813-1833 yılları arası İspanya'da kral VII. Ferdinand'dı³. VII. Ferdinand'ın dördüncü eşi Maria-Christina'dan (1806-1878) iki kız çocuğu olmuştu: Luisa Fernanda ve Isabelle. 1846 yılında prenses Isabelle kuzeni Francisco de Asís ile, ve aynı tarihte kızkardeşi Luisa da Fransa kralı Louis Philippe'in oğlu olan Montpensier dükü ile evlendi. Genç Isabelle, VII. Ferdinand'ın ölümünden sonra 1833-1868 yılları arası tahta geçerek İspanya kraliçesi oldu. Isaac Strauss, Isabelle ve Luisa'nın 1846'daki bu "çifte nikâh töreni" kutlamalarının müzik yönetmeni olarak Madrid'e davet edildi. Bu nikâh için Strauss "Çifte Nikâh" (El Doble Enlace) adlı, sonradan Heugel yayınevi tarafından yayınlanan valsini besteledi.

Strauss aynı zamanda Fransa içinde de yerli ve yabancı devlet adamları şerefine verilen balo ve kabul törenlerinde ve kordiplomatların özel partilerinde müzisyen ve orkestra yönetmeni olarak çok beğeniliyordu. Politikacıların, devlet adamlarının aranılır sanatçısı olmuştu. Edouard Sitzmann'a göre

"Isaac Strauss 1849 ile 1869 arası bütün resmi Fransız festival ve törenlerde orkestra şefi olarak görev aldı. Çaldığı önemli yerler arasında Elysée, Tuileries, Palais-Royal, Palais de Versailles, Saint-Cloud, Fontainebleau, Compiègne, Senat, l'Hotel de Ville, Palais-Bourbon, Paris'teki büyükelçilikler, bakanlıklar, ve asilzade evlerini sayabiliriz."

Strauss'un Abdülmecid'e yazdığı mektupta kendisini tanıştırmak için kullandığı "Chef d'orchestre des fêtes de l'Ambassade Ottomane à Paris" sözcüklerden anlaşılın zaten sözü geçen Strauss'un Osmanlı Devleti'nin Paris elçiliğinde verilen partilerde müzik sağlamak üzere dışarıdan getirtilen, ya-

³ 1783-1833 seneleri arası yaşayan kral VII. Ferdinand'ın tam ismi: Don Fernando VII María Francisco de Paula Domingo Vicente Ferrer Antonio José Joaquín Pascual Diego Juan Nepomuceno Januario Francisco Francisco Javier Rafael Miguel Gabriel Calixto Cayetano Fausto Luís Ramón Gregorio Lorenzo Geronimo.

ni büyük bir olasılıkla bu çeşit tören ve kabul geceleri için Paris'ten kiralanan orkestranın yönetmenliği yaptıdır. Isaac Strauss'un Sultan Abdülmecid'e olan mektubunda söyledikleri, aynen Sitzmann'ın sözünü ettiği şekilde, Strauss'un diplomatlar arasında popüler olduğuna ve Paris'te çeşitli büyükelçiliklerdeki şöenlerde müzik yönetmenliği yaptığına dair gözlemine tam tamına uymakta.

Hector Berlioz'un anıları

Gelelim Isaac Strauss'un başka müzisyenlerin gözü ile nasıl değerlendirildiğine. Strauss'un ünü o kadar yayılmıştı ki Fransa'nın müzik devi Hector Berlioz'un, anılarında ve mektuplarında Isaac Strauss'a yer verdiğini görüyoruz. Berlioz, kızkardeşi Adèle'e 9 Kasım 1838'de Paris'ten yazdığı mektupta "Strauss'lardan birine rastladım, bana senden söz etti" diyordu. 1841-1842 arası Almanya'ya yaptığı yolculuk sırasında da Berlioz şu notları almıştı:

"Mayence'e vardığım zaman Avusturya askerî müziği ve benim birçok üvertürümü gayet hünerli bir yorumla ve büyük bir coşku ile icra eden, herkesin dilindeki "Paris'li Strauss" (Strauss à Paris) hakkında bilgi edinmek istedim."

Aynı bölümde, "Paris'li Strauss" hakkında başka espri dolu bir not daha düşünüyor:

"Paris'te bir tane Strauss var, bu Strauss'un da bir kardeşi var⁴; Viyana'da da bir Strauss var, ama o Strauss'un kardeşi yok! Bu ikisinin arasındaki tek fark. Strauss isimli iki müzisyen olması şanssızlığından başlayarak operakomikleri ve aristokrasinin verdiği bütün baloların müziğini inanılmaz bir coşku ile yöneten bu bizim Strauss'unumuzun başına gelmeyen yok sayı-

Hector Berlioz (1803-1869)

lır. Yakın bir zaman önce Avusturya Büyükelçiliğinde bir Viyana'lı, birkaç tane de Viyana'lı geçinen kişi Strauss'la karşılaşınca onunla aralarında Avusturya aksanı ile şöyle bir konuşma geçti: "Günaydın, sayın bay Strauss, sizinle karşılaşmak ne mutluluk! Beni tanıdınız mı? –Hayır efendim, tanımadım.- Tabii ben sizi tanıdım, biraz kilo almış olmanıza rağmen; o harika valsleri bir tek siz yazabilirsiniz. Bir tek siz bir orkestrayı böyle yönetebilirsiniz, bunu Strauss'tan başkası yapamaz. –Teşekkür ederim ama Viyana'lı Strauss da çok yetenekli bir müzisyen.- Ne? Viyana'lı Strauss mu? Ama o sizsiniz, başka bir Strauss yok ki! [...].

Le Diamant adlı bir vals yazmıştınız [...]; siz Strauss'sunuz; İsminiz afişin üzerinde yazıyor? – Bayım, tekrar edeyim, ben Viyana'lı Strauss değilim. Valsi aksak bir ritimle çalabilecek ve senkop kullanarak bile bir melodiyi ortaya çıkarabilecek yetenekte olan bir tek o değil. Ben Paris'li Strauss'um; çok iyi keman çalan bir de kardeşim

var, şu anda bize doğru yürüdüğünü görüyorsunuz, o da bir Strauss. [...]. – Hayır, sadece tek bir Strauss var, niyetiniz benim kafamı karıştırmak." Bundan sonra Viyana'lılar Strauss'tan ayrıldılar, ama o canı sıkın ve isminin böyle sorunlara yol açmasından keyfi kaçmış bir şekilde benimle konuşmaya geldi. Bu çift kişilik sorununda benim yardımımı istiyordu. İşte ben de doğruluyorum ki Paris'li Strauss [...] ritimi şaşırtıcı o güzel bestelerin yaratıcısı; bu Strauss uzun zamandır Paris'te yaşamakta, ve on senedir benim her konserimde viyola çalmaktadır. Théâtre Italien orkestrasının da bir elemanıdır. Her yaz Aix'e, Cenevre'ye, Mayence'e, Münih'e, yani Viyana hariç heryere gidip dünyanın parasını kazanıyor; kendini Viyana'ya gitmemeye zorlamasının nedeni de oradaki Strauss'tur. Ama Viyana'lı Strauss'un kendisi bir kez Paris'e gelmişti⁵.

Sonuç olarak Viyana'lılar kendi Strauss'larına sahip çıksınlar, biz de bizimkine sahip çıkalım. Strauss'un olmayan eserlerin Strauss'un eserleri olduğunu kabul etmek, ama Strauss'un olan eserleri de Strauss'un eserleri saymamak gerek; yoksa önyargımız bizi Strauss'un strassı Strauss'un elmasından daha iyidir, ama Strauss'un elması da strasstan değildir demeye kadar götürür⁶.

"Paris'li Strauss" konusu Berlioz'un Garnier-Flammarion tarafından basılan anılarının 52. bölümünde iki bestecinin 1844 yılında beraber verdikleri bir konser nedeni ile bir kez daha bahise değer görünüyor. Berlioz'un yazdığına göre koro ve instrumentalistler olarak toplam 1022 müzisyenin yer aldığı endüstri fuarında (l'Exposition des Produits de l'Industrie), Strauss etkinliğin dans bölümünün yönetimi ile yükümlü idi.

⁴ Berlioz'un bahsini ettiği kardeşiz Viyana'lı Strauss, 1804-1849 yılları arasında yaşamış olan Johann, Josef ve Eduard Strauss'un babası Johann Strauss (baba) dır.

⁵ Johann Strauss (baba), Paris'e 1835 yılında uzun bir turnenin başında gelmişti. Besteciliğinin yanı sıra bir müzik eleştirmeni de olan Hector Berlioz, Journal des Débats'ta yayınlanan ve bu Paris ziyareti ile ilgili olan yazısında Strauss'un orkestrasından ve müziğinden övgü ile bahsetmişti. Viyana'lı Strauss ailesi üzerine yazılmış birçok kitapta Der Diamant (Le Diamant) valsini Johann Strauss (baba)'nın Berlioz'un bu olumlu yaklaşımına karşılık olarak besteleyip Berlioz'a adadığı şeklinde verilen bilgi yanlıştır.

⁶ Berlioz Strauss, strass, ve diamant sözcükleri ile kelime oyunu yapıyor: Le Diamant (elmas) Isaac Strauss'un Berlioz'a ithaf edilmiş bestesi, strass ise taklit, sahte mücevher taşı anlamında.

19. yüzyıl ortasında Fransa ve 1848 devrimi

Isaac Strauss'un ünü 1830-48 yılları arası saltanat süren kral Louis Philippe'in (1773-1850) kulağına kadar gitmişti. Yani şansı çok yerinde gidiyordu. Kral onu 1843'te Saray Balolarının Şefi ve Müzik Yönetmeni olarak atadı (Chef d'Orchestre des bals de la Cour). Ama Louis Phillippe'in zamanındaki balolar Strauss'un sonradan gerçekleştireceği muhteşem parti ve baloların debesi yanında bir hiç kalıyordu.

Zamanın Fransa'sına bir göz atacak olursak, ekonomik ve sosyal yapının 19. yüzyılın ortasından sonra hızla geliştiğini görüyoruz. Bu modernleşme hareketinde III. Napoléon'un da rolü olmuştu. Çoğumuzun tanıdığı Napoléon, 1804-1814 arası Birinci İmparatorluk döneminde saltanat süren Napoléon Bonaparte'tır (1769-1821). III. Napoléon ise onun yeğeni Charles Louis Napoléon Bonaparte (1808-1873) idi. Kendisi 1836 ve 1840'da iki başarısız darbe girişiminden sonra 1848 devrimini takiben Fransa Cumhuriyetinin cumhurbaşkanı seçildi. 1848'in başındaki devrim Paris'i çok derinden etkilemişti, ama Isaac Strauss, kurulan kısa ömürlü İkinci Cumhuriyette (25 Şubat 1848 - 2 Aralık 1852) de unutulmadı. 7

Mayıs 1848'de halka ve yeni parlamento üyelerine adanmış kutlama niteliğinde çok büyük bir konser verdi. Bundan az bir süre sonra, 1852 senesinde Louis Napoléon'un kendisini III. Napoléon olarak imparator ilan etmesi ile Fransa'da İkinci İmparatorluk devri başlamış oldu. Üretim yollarının gelişip modernleşmesi ve hızlı endüstrileşme hayatı son derece etkiledi. Dış politikada da III. Napoléon Fransa'nın İngiltere yanında bir dünya gücü olmasını amaçlıyordu. 1851 Londra'daki Büyük Sergi'nin (Great Exhibition) ardından 1855'te Paris'te 34 ülkenin katıldığı bir Dünya Fuarı (Exposition Universelle) düzenlendi. Bunları 1862'de Londra'da, 1867'de ve 1878'de yine Paris'te yapılan fuarlar izledi. Ekonomik yapılaşmanın yanında Fransa'nın sanat dünyasında güçlü bir ses olması söz konusuydu. Özellikle 1867'deki Paris fuarı Paris'i bir dünya sanat merkezi yapmak amacı ile sadece endüstri değil sanat yönüne de çok önem vermişti. Johann Strauss (oğul)'un 1867 senesindeki Paris Dünya Fuarı nedeni ile Paris'e davet edildiğini ve gelip konserler verdiğini biliyoruz. Isaac Strauss, 1867 ve 1878 Paris fuarlarının seçme komisyonunda, sergilenecek tarihi sanat eserlerini değerlendiren uzmanlardan biri olarak görev yaptı.

1848 yılında Louis Napoléon Bonaparte Cumhurbaşkanı seçildiğinde resmi baloların verildiği yer Elysée sarayı idi. Isaac Strauss burada orkestra şefliğine atandı. Louis Napoléon kendisini imparator ilan ettikten sonra Tuileries sarayına taşınınca, saray balolarının yeri de Tuileries olarak değişti. Isaac Strauss saray balo orkestrasının uzun yıllar tek yönetmeni olarak kaldı. 1867 yılında yine Strazburg doğumlu olan ve vals, polka ve popüler müzik bestecisi Emile Waldteufel (1837-1915) Strauss'un asistanı olarak saray orkestrasında göreve başladı. Ama Strauss yirmi seneyi aşkın bir sürece Saray orkestrasının tek şefi ve sorumlusu olarak görev yapmaya devam etti.

1854 yılında Isaac Strauss'un ün-

vanlarına "Operanın Maskeli Balolar Şefi" de ekledi. Bu maskeli balolar bütün kış boyunca sürer ve karnavala (Şubat ayına rastlayan ve hristiyanların büyük perhizlerinden önce gelen eğlence zamanı) kadar devam ederdi. Bu maskeli baloların kurucusu ünlü Philippe Musard'dı (1793-1859). Musard hem

"Les clodoches". Isaac Strauss'un yönettiği gösteri ile ilgili 6 Ocak 1867 tarihli "La Lune" gazetesinde yer alan haber.

kemancı, hem kadril bestecisi, hem de orkestra şefi olarak Avrupa'da büyük bir üne sahipti. Paris'te, ve 1840 lardan sonra da Londra'da açık hava konserlerini (Promenade Concerts) de o başlatmıştı. Musard'ın öncülüğünde bu balolar havai fişek gösterileri ve hatta top atışları ile renklendirilen fantazi eğlencelere dönmüştü. Musard'ın stilini devam ettirmek kimse için mümkün değildi. Isaac Strauss da yönetmen olarak geldiğinde bu kaprisli ve aşırı fantezi stili devam ettirmedi. Baloların heyecanı duruldu. Bu nedenle de maskeli balo yönetmeni olarak önce o kadar olumlu karşılanmadı. Bunu yanı sıra o zamanın kadril'leri Strauss'un idaresi altında büyük üne kavuştu. Bunlar kahvehanelerde, açık hava sahnelerinde ve sokak köşelerinde oynanan, eksantrik şarkıcı ve komedyenlerin Ecosais, Flageolet, ve

Comète gibi isimli komik karakterleri canlandırıldığı, ve bazan kadın rollerini de erkeklerin oynadığı danslı, tuhaf, ama halkın sevdiği eğlencelerdi. Strauss 1854 yılından, emekliye ayrıldığı 1873 yılına kadar maskeli baloları yönetmeye devam etti. Emekli olduktan sonra bile 1875 senesinde operada sahnelenen iki büyük prömiyeri yönetmek için Strauss göreve geri çağrıldı.

Jardin d'Hiver orkestra şefi

Opera'nın baloları yanında Paris'li-lerin bitmez tükenmez eğlence isteğine karşılık vermek üzere şehirde "Mabile" ve "Château des Fleurs" baloları da vardı. 1846 senesinde Victor Bohain, Champs Elysées ile Marboeuf caddesinin birleştiği yerde cam ve dökme demirden Kış Bahçesi (Jardin d'Hiver) olarak bilinen muhteşem bir mekân yapmıştı. Bu üstü kapalı bir çiçek bahçesi, park, dinlenme ve dans yeri idi. İçinde tiyatro ve orkestra sahneleri bile yer alan, Paris'in ortasında kış aylarına yazı getirmeyi başarmış zarif bir yapıydı. Avusturya Büyükelçiliği ataşesi kont Apponyi günlüğünde şöyle anlatır: "Heryeri çiçeklerle kaplı muhteşem bir yerd. Harika bir orkestranın yarattığı çok hoş bir atmosferi vardı." Bu orkestranın yönetmeni olarak da Isaac Strauss atanmıştı (Chef-d'Orchestre de Jardin d'Hiver). Onsuz Jardin d'Hiver'de ne bir vals ne de bir polka duyulabilirdi.

Strauss ve hayır kurumları

Balo ve büyük partilerdeki başarısının yanı sıra Strauss aynı zamanda hayır kurumları yararına da ücret almadan birçok konser veriyordu. 1853 senesinde İmparator III. Napoléon İspanyol Montijo dükünün kızı Eugénie (Marie Ignace Augustine de Montijo) ile evlenmişti. Aynı sene İmparator ve Eugénie'nin iradesi ile Fondation de l'Hospice de Chantelle (Allier'de) adlı bir hayır kurumu kuruldu. Bu Isaac Strauss'un, yararına ücretsiz çalıştığı hayır kurumları arasında yer alır. Daha önce de bahsetmiş olduğumuz gibi, Strauss aynı zamanda Paris'te verilen opera ve operakomiklere her sınıftan

Isaac Strauss'un orkestra şefi olduğu Kış Bahçesi (Jardin d'Hiver), Paris 19. yüzyıl ortası, taşbasması resim (Deroy/Lemercier)

insanın gelme hakkı olduğunu savunan, elitistlikten uzak, herkesin bu kültürel etkinliklere bilet alabilmesi gerektiğini düşünen sanatçılardandı. 1843 yılında baron Taylor'un kurduğu Müzik Sanatçıları (Société des Artistes Musiciens) kurumunun kuruluşuna 10000 frank bağışlayarak katkıda bulundu. Bu kurumun amacı işsiz kalmış, emekli, yaşlı müzisyenlere yardım etmektir. Paris Operasının kütüphanesinde Strauss'un bu amaçla kuruma katkıda bulunmak için para almadan verdiği konserlerden yararlananların gönderdiği teşekkür mektupları bulunmaktadır.

Koleksiyoner Strauss

Isaac Strauss bir müzisyen ve besteci olmanın yanısıra çok aktif bir koleksiyoner idi. Tarihçi Amédée Boudin'in Panthéon de la Légion D'Honneur'de yazdığına göre Strauss'un kaliteli anti-

Isaac Strauss'un karikatürü (Bibliothèque nationale de France)

kalara ve güzel sanat objelerine ilgisi çoktu. Vichy'deki villasında değerli tablolar, bronz antikalar ve mobilyalar toplamıştı. 1857'de, o zamanki Ticaret bakanı Eugène Rouher'e evrensel nitelikte bir sanat objeleri sergisi düzenlemek amaçlı bir proje sunmuştu. Bu proje 1865 yılında Paris'te yapılan geniş kapsamlı sanat sergisinin (Exposition Rétrospective) bir öncüsü niteliğindedi.

Strauss sık sık Almanya'ya seyahat edip İbrani kültüründen ender bulunan antika niteliğinde tarihi eşyalardan toplardı. Elindeki eserler dünyada eşine az rastlanan cinstendi. Bunlar 1887'de Londra'da sergilendi, bundan iki sene sonra da Paris'teki Cluny müzesine konuldu. Barones Nathaniel de Rothschild, bütün koleksiyonu Strauss'un ölümünden sonra satın alarak bu müzeye bağışladı. 1891'de müzenin bir odasında Isaac Strauss-Rothschild Galerisi açıldı ve ikinci dünya savaşının başları olan 1939-40 yıllarına kadar bu değerli eşyalar orada teşhir edildi. 2 Şubat 1891 tarihli New York Times gazetesinin sanat sayfasında Art Notes başlığı altında aşağıdaki haberi buluyoruz:

"İbranilerin onüç, ondört ve onbeşinci yüzyıllarda tapınmalarında kullandıkları objelerden oluşan bir koleksiyon Paris'in Cluny otelinde sergilendi. Bu eşyalar III. Napoléon'un imparatorluğu zamanında Opera balolarının yöneticisi olan Isaac Strauss tarafından toplanmıştı. Ölümünden sonra bu eşyaları barones Nathaniel de Rothschild toptan satın alıp Cluny müzesine hediye etti."

Strauss'un koleksiyonu ikinci dünya savaşının bitiminden sonra müzeye geri konulmasına rağmen önceleri halka açık tutulmadı. Sonra 1980'in Eylül ayında Paris Grand Palais'te açılan Yahudi sanatları sergisinde sergilendi, arkasından Strazburg ve Kudüs'te de gösterildi. Strauss'un bu eşi olmayan eserler koleksiyonu günümüzde Paris'teki Cluny müzesinde görülebilir. Strauss'un toplamaya meraklı olduğu diğer

sanat eserleri arasında 16. ve 17. yüzyıl kadın portreleri de vardı. Ünlü bir müzisyen olmanın yanı sıra Isaac Strauss aynı zamanda inanç ve fikirlerine sıkı sıkıya bağlı kalmış olan bir insandı.

Légion D'Honneur' nişanı

Strauss 1870'in Ocak ayında Saray balo orkestrasının yönetmenliğinden ayrılırken orkestra müzisyenleri kendisine bir elmas haç armağan ettiler. Sonra da yine 1870'de Legion d'Honneur madalyası ile onurlandırıldı. Şef olarak yerini yardımcısı Emile Waldteufel'a bırakmıştı. Ama Waldteufel'in şefliği oldukça kısa sürmeye mahkûmdu, çünkü Fransa'nın 1871 yılında Sédan'daki Prusya yenilgisinden sonra İkinci İmparatorluk büyük bir hızla çöktü. Strauss'un kendisi bile 1871'de Fransa'dan ayrılarak bir süre için Brüksel'e sığınmak zorunda kaldı. Fransa'nın Prusya savaşı hezimetinin bir sonucu olarak da 1871'de Alsas ve Loren'in doğu yöresi Almanya'ya geçmişti. 1871'ten bugüne dek bu iki bölge Almanya ve Fransa arasında dört kez ulus değiştirdi.

III. Napoléon Prusya savaşı sonrası savaş esiri olarak bir süre Wilhelmshöhe'de Almanların tutsağı olarak kaldı. Serbest bırakıldıktan sonra İngiltere'ye giderek son yıllarını orada yaşadı. 9 Ocak 1873'de İngiltere'de öldü. Isaac Strauss, ilerlemekte olan yaşına rağmen III. Napoléon'un cenaze törenine katıldı. Anlatılanlara göre törenden sonra Strauss'u gördüğü zaman eski imparatoriçe Eugénie hislendi ve gözleri doldu. Strauss sonra törende hissettikleri ile ilgili olarak şöyle dedi: "Bu elbette kraliçeyi ilk görüşüm değil. Onu çocukluğundan beri yakından tanıyorum. Yaşamımı çok derinden etkilediğini söyleyebilirim. Kraliçenin de benim adımla en güzel anıları ile beraber taşıdığını sanıyorum. 1848'de onu Madrid'de gördüğümde daha çok genç bir kızdı. Bestelediğim ilk polkayı da ona adamıştım." Strauss'un bahsini ettiği ve kraliçeye adadığı parçanın adı Eugénie Polka'dır.

Kızının torunu Claude Lévi-Strauss

Paris'te Rue de la Chaussée d'Antin, 44 numaradaki apartmanına çekilen Strauss, burada geriye kalan yıllarını ailesi ile sakin bir hayat yaşayarak geçirdi. Henriette Schriber ile olan evliliğinden 5 kız çocuğu olmuştu. Bu kızlardan ikisinin soyundan gelen tanınmış kişiler vardır: 1842'de doğan kızı Léa, Levi ile evlendi. Lea'nın torunu ünlü yapısalcı düşünür, etnolog, sosyolog, ve modern antropolojinin kurucusu sayılan Claude Lévi-Strauss'tur (doğumu 1908). Lévi-Strauss'un Türkçe'ye de çevrilen eserleri arasında İrk Tarih ve Kültür, Yaban Düşünce, Hüzünlü

Isaac Strauss'un kızının torunu; modern antropolojinin kurucusu sosyolog Claude Lévi-Strauss (doğumu 1908).

Dönenceler, Mit ve Anlam, Din ve Büyü sayılabilir. Isaac Strauss'un 1831'de doğan kızı Amélie ise Cahen ile evlendi. Onun torunu Henriette Nizan da ünlü sosyalist düşünür, Eskiçağ Maddecileri ve Fesat gibi eserleri Türkçe'ye de çevrilmiş olan yazar Paul Nizan'ın (1905-1940) eşi idi.

Strauss'un besteleri

İşte Strazburg'da 3 Haziran 1806'da doğan Isaac Strauss böyle birisiydi. Kendisini Viyana'lı adaşı Strauss'tan ayırdedebilmek için sevilen bestelerini "Paris'li Strauss" ya da "Vichy'li Strauss" şeklinde imzalayan bu Fransız Strauss, dörtyüze yakın vals ve polka besteledi. Bestelerini yayınlayanlar arasında Heugel, Benoit, Choudens, Cramer, Ricordi, Schott gibi yayınevleri vardır. Bunlardan sadece Heugel yayınevi bile Isaac Strauss'un 98 vals, 66 polka ve 22 polka-mazurkasını yayınlamıştır. Isaac Strauss ayrıca Offenbach'ın yapıtları üzerine orkestra için kadri'ller de yazdı (La Vie parisienne, Orphée aux enfers, La Belle Helene). Bestelediği en ünlü valsler arasında Le Délire, Souvenir de Gênes, La Cascade, Chants du ciel, Lille, Murmures de bal, Fleur de noblesse, Le Couronnement sayılabilir. Britanya Kütüphanesinde (British Library) Isaac Strauss'un toplam yüzü aşkın eserinin notası bulunmaktadır.

Isaac Strauss'a ilham ve destek kaynağı olanlar arasında imparatorun ailesi ve Reichstadt dükü gibi kişiler yer almaktaydı. Eserlerini adadığı kişiler arasında şarkıcılar, askerler, politikacılar, devlet adamları, krallar ve kraliçeler vardı. Nasıl Constantinople adlı polkası Sultan Abdülmecid'e ithaf edilmişse, Valse de l'Impératrice ve Marche impériale, besteleri arasında Fransa imparator ailesi için yazılmış olanlardır. Strauss'un beste ithaf ettiği hükümdarlar arasında Portekiz kraliçesi Dona Maria, İspanya kraliçesi Christine ve kızı kraliçe Isabelle'i sayabiliriz. Sultan Abdülmecid'in bu hükümdarlar arasında yer alması elbette ilginçtir.

Isaac Strauss'un Ingres'in La Source tablosu için bestelediği bir vals de vardır, bu da ressam Ingres'in Osmanlı'daki yaşama olan ilgisinden dolayı ilginç: Fransız ressam Jean-Auguste-Dominique Ingres (1780-1867) neo-klasik akımının önde gelen temsilcilerinden ve 19. yüzyılın ünlü portre ressamlarından. Ingres hayatı boyunca üzerinde çalıştığı tarihi ve dini konuların yanı sıra oryantalist konulardan da yararlan-

mıştı. Özellikle batılı ressamların yaptığı en ünlü hamam resmi olarak kabul edilen ünlü Türk Hamamı (1859-63; Paris Louvre müzesindedir) ve Odalık (1814; Louvre müzesi) Ingres'in en iyi bilinen eserlerindedir.

J. Strauss

Gelelim Isaac Strauss'un isminin Sultan Abdülmecid'e gönderilen derleme bestelerin bazılarında "J. Strauss" olarak görünüyorsa. Andrew Lamb de "Paris'li Strauss" (Parisian Strauss) adlı makalesinde şöyle diyor:

"19. yüzyılda dans müziği niteliğinde parçalarının dinlendiği Avrupa ülkelerinde, Strauss soyadı ile dans müziği neredeyse eşanlamalı idi. Halka, ve hatta yayınevlerine, ailenin hangi ferдинin hangi parçayı bestelemiş olduğu bile pek önemli değildi. Sadece "Strauss" veya "J. Strauss" adı altında yazılmış olan yüzlerce eser olması, o günden bu yana müzik kataloğu derleyicilerinin ve kütüphanecilerin kâbusu olmuştur. Buna ek olarak bir de Viyana'lı aile ile hiç bir akrabalığı olmayan ve kendisi de çok sayıda dans müziği parçası yazmış olan apayrı bir Strauss'un varlığı da işleri büsbütün karıştırıyor. Bu müzisyen "Paris'li Strauss" (Parisian Strauss yahut Strauss of Paris) olarak bilinen besteciydi. Kendisi Paris'te 1830 ile 1870 arası, neredeyse 40 seneye yakın bir süre aktif bir müzisyen olarak çalışmıştı."

2001 senesi basımı "The New Grove Dictionary of Music and Musicians" adlı standart referans kitabında Max Schönherr ve Cormac Newark'ın Isaac Strauss üzerine verdiği bilgiler arasında aşağıdaki cümleleri bulmaktayız:

"(Isaac) Strauss'un ürettiği sayısız vals, polka, galop, ve kadriller zamanında çok popüler olmuştu. Bu bestelerin bazıları Johann Strauss (baba)'nın eserleri ile aynı isimleri taşıyor. İşin kötüsü, bestelerinin piyano edisyonlarında Isaac'in ilk isminin yazılmaması bazı eserlerinin yanlışlıkla Viyana'lı Strauss'a atfedilmesine bile neden olmuştur. Bunların arasında Le Diamant adı altında yayınlanan valsleri sayabiliriz."

Müzisyen bibliyografileri için İngilizce ana kaynaklardan biri olarak "Baker's Biographical Dictionary of Musicians" kitabı kabul edilir. Bu kitabın 2001 yılı baskısında Isaac Strauss hakkında verilen bilgiler arasında şu cümleye de rastlıyoruz:

"Bazı eserlerindeki isimlerin Johann Strauss (baba) ile aynı olması oldukça karışıklığına neden olmuştur."

American Record Guide adlı müzik eleştiri dergisinin Temmuz-Ağustos 1996 sayısında "French Ballroom Favorites" adı altında (Marco Polo 8.223801 (Naxos)) yayınlanan CD üzerine eleştirmen Michael Mark'ın bir yazısı yer almaktadır. Pierre Muller, Emile Tavan, Gabriel-Marie, Emile Waldteufel, Georges Auvray, Isaac Strauss ve Olivier Metra'nın eserlerinin yer aldığı bu disk üzerine yazılan yazı şöyle başlamaktadır:

"Bu diskte yer alan Strauss, Isaac Strauss, diğer adı ile Paris'li Strauss, o bildiğimiz ünlü Avusturya ailesinin bir üyesi değil. Ama buna rağmen, besteleri çok zaman J Strauss adı altında basılmıştı!" Aynı Vals Kralı Strauss gibi, Mösyö Strauss da Offenbach'in Orpheus in the Underworld operası üzerine çekici, enerjik bir kadril yazmıştı. Bu kadril diskteki 10 hoş parça arasında yer alıyor."

Andrew Lamb "Paris'li Strauss" yazısında Strauss'un yayınevleri tarafından kullanılan çeşitli diğer isimlerine de yer veriyor:

"Viyana'lı Strauss'lar ile Paris'li Strauss arasındaki isim karışıklığı, Isaac Strauss'un bazı orijinal Fransız edisyonlarında bile besteci olarak "Strauss" veya "J. Strauss" olarak düşünülmüş olmasından kaynaklanır. Hatta bazı eserlerinde isminin "Jules Strauss" olarak kullanıldığını görüyoruz."

British Library'de Isaac Strauss'un eserlerini aradığımız zaman kütüphanede bestecinin yüzden fazla notası olduğunu görüyoruz. Bunların bazılarında Isaac Strauss'a ek olarak "J Strauss" veya "[Jules] Strauss" ibareleri de yer alıyor. Kütüphane kayıtlarını "Jules Strauss" anahtar sözcükleri ile aradığımız zaman ise bulduğumuz notaların bazılarında "Isaac Strauss" isminin de ek anahtar sözcük olarak eklenmiş olduğunu gözlemliyoruz. 19. yüzyılın ikinci yarısında başka bestecilerin de Isaac Strauss'un eserleri ve uyarlamalarını kullanarak yazdıkları bazı parçalarda da bu bestecilerin Isaac Strauss'tan "J. Strauss" olarak bahsettiklerini görüyoruz.

Author	Brody, Alexandre.
Title	Polka de la Mouche ... Orchestree par J. Strauss.
Publisher/year	Paris, [1882]
Added name	Strauss, Isaac.
Author	Laurent, Henri.
Title	Bianca Valse. <[Followed by] Orphee aux enfers Quadrille. [Jules Strauss. >
Publisher/year	London : Boosey & Son, [1871]
Author	Venzano, Luigi.
Title	Hommage a Mme. Gassier, grande valse du maestro L. Venzano pour le piano par [Jules Strauss.
Publisher/year	Paris, [1855]
Added name	Strauss, Isaac.
Author	Strauss, Jules.
Title	Stuttgard valse. [Orchestral parts.]
Publisher/year	London, [1880]
Author	Gungl, Jozsef.
Title	Valse, etc. <[Followed by] Quadrille from Offenbach's Opera "Les Brigands". [Jules Strauss. >
Publisher/year	London : Boosey & Co., [1871]

Buna benzer bir şekilde, 12000 kütüphanenin kataloglarına elektronik erişim sağlayan kütüphaneler arası Worldcat adlı veritabanında bir tarama yaptığımız zaman aşağıdaki kayıtları bulmak mümkün. Burada üstelik besteci olarak hem "Isaac Strauss", hem de "Strauss, J (Paris'li)" ibarelerinin aynı eserde yer aldığını görüyoruz:

Title	Baden Baden, or, De Joinville polka
Author(s)	Strauss, Isaac , 1806-1888. ; Herz, Henri.; 1803-1888. ; (Arranger - arr)
Publication	New York (239 Broadway, New York) ;; William Hall & Son,
Year	1849
Note(s)	For piano./ Caption title./ Composed by Isaac Strauss . Cf. Pazdirek, v.s. Strauss, J. (de Paris) .
Accession No	OCLC: 18063324
Database	WorldCat

Yine aynı şekilde, ABD Library of Congress elektronik kataloğunda da "Strauss, J., 1806-1888" kayıtları doğrudan "Strauss, Isaac, 1806-1888" kayıtlarına yönlendirilmiş olarak buluyoruz.

Strauss ve Viyana'lı Strauss'lar

Johann Strauss (oğul)'un 1877 senesinde Paris'te Opera Balolarını Metra ile beraber yönetmek üzere geldiğini ve bir seri konser verdiğini biliyoruz. Yayınevi sahibi Huegel'in Johann Strauss'un bu ziyareti vesilesiyle verdiği bir yemekte Viyana'lı adaşının şerefine kadeh kaldıran Isaac Strauss, neredeyse o tarihten 40 sene önce 1835 sonu ve 1836 başlarında Paris'e gelen baba Strauss'u nasıl ağırladığını oğul Strauss'a anlatmıştı.

Isaac Strauss'un Johan Strauss (baba) için bestelediği bir de vals var. Max Schönherr ve Karl Reinöhl'un yazmış olduğu "Johann Strauss Vater, Ein Werkverzeichnis" adlı 1954 senesi basımı kitapta Johann Strauss (baba)'nın eserleri üzerine çeşitli bilgiler yer alıyor. Bunların arasında, bestecinin eserleri üzerine bestelenmiş veya eserlerinden esinlenilmiş bazı enstrümental düzenlemelerin listesi de verilmektedir. Bunların arasında Carl Czerny ve Henry Herz gibi müzisyenlerin eserlerini görebiliyoruz: örneğin

Carl Czerny, op. 249: Variationen über Strauss' Charmant-Walzer,

Henry Herz, op. 145: Plaisir d'Allemagne, valse de Strauss, variée (Pazdirek)

Bu listedeki kayıtlardan birisi de

J. Strauss (Paris), Le Délire ou le dernier Moment de Jean Strauss, Walzer (Flamme).

Bu Strauss "Paris'li Strauss" olan Isaac Strauss, ama isminin ilk harfi için "J." kullanılmış. Isaac Strauss'un bestesinin ismi "Hezeyan, Jean (Johann) Strauss'un son dakikaları" şeklinde çevrilebilir. Başlıkta sözedilen Johann Strauss'un ölümüne neden olan kızıl hastalığının ölümüne yakın getirdiği hezeyan ve sayıklama olmalı.

Johann Strauss (oğul) ve Isaac Strauss hakkında 19. yüzyıl sonunda bir gazetede "Viyana'lı Strauss - Paris'li Strauss" başlığı altında aşağıdaki karşılaştırmalı yazıyı buluyoruz. Strauss isminin müzik dünyasında ne kadar problem yarattığı açık.

"Strauss'u çalışmaya yeni başlayan ilkokul çocukları, Johann Strauss'un aynı adlı ve besteci bir babası olduğunu, iki de besteci kardeşi olduğunu bilirler. Ortaokul öğrencileri, "Der Rosenkavalier" operasının Richard Strauss tarafından yazıldığını, Strauss'larla akrabalığı olmayan Oscar Straus'un da sevimli operetler bestelediğini bilirler. Ama çok geniş bir araştırma alanı konusu üniversite öğrencilerine kalıyor: Abraham Strauss'un bir org parçasını Melchior Strauss'tan bir ilahi ile karşılaştırmak isterler mi acaba? Christoph Strauss'un bir ayin müziğinin hemen ardından Jules Strauss'un bir marşını dinlemek isterler mi? Josef Strauss'a da dikkat etmek gerek! Sakin bizim "Dorfschwalben-waltz" bestecisini "Fausts Leben und Taten" operasını yazan aynı adlı Baden'li orkestra şefi ile karıştırmayın. Ama bu gibi yanlışlıkları yapıyorsanız hiç üzülme - yalnız değilsiniz. Sizden önce

Strauß de Dienne — Strauß de Paris	
<p>Dolkschüler der Strauß-Kunde wissen, daß Johann Strauß einen komponierenden Vater gleichen Namens und zwei komponierende Brüder hatte. Mittelst Schüler, daß „Der Rosenkavalier“ von Richard Strauss ist und daß der gleichfalls nicht mit den Straußs verwandte Oscar Straus reizende Operetten geschrieben hat. Hochschülern aber bietet sich ein unübersehbarer Forschungstoff: Wollen Sie vielleicht ein Originalstück von Abraham Strauß mit einer Motette von Melchior Strauß vergleichen? Oder, wie stillos, nach einer Messe von Christoph Strauß einen Marsch von Jules Strauß anhören? Achtung bei Josef Strauß! Machen Sie unsern Meister des „Dorfschwalben“-Walzers nicht für die Oper „Fausts Leben und Taten“ verantwortlich — sie stammt von einem gleichnamigen Hofkapellmeister aus Baden. Wegen Jhnen doch einmal eine Detachierung polieren sollte, Kopf hoch! Sie haben bedeu-</p>	<p>tende Vorgänger. Verbi soll, als ihm der junge Richard Strauss seine Oper „Guntram“ schickte, ausgerufen haben: „Er soll bei seinen Walzern bleiben!“</p> <p>Bei Frankreich empfehle ich besondere Danksagung an einen populären Walzerkomponisten aus Straßburg namens Jsaac Strauß. Um das Unglück voll zu machen, war er von 1852 bis 1870 französischer Hofkapellmeister und leitete die Opernbühle. Viele begeisterte Urteile der Franzosen über Strauß bezogen sich auf Jsaac, nicht auf Johann. Als beide Komponisten in Frankreich bei dem Verleger Henri Frenel erschienen, erford die Bezeichnung „Strauß de Dienne“ und „Strauß de Paris“. Und wenn Sie sich über den „Walzer nach Motiven aus dem Troubadour“ von Jsaac Strauß entsetzen, vergessen Sie nicht die „Maskenball-Quadrille“ von „Strauß de Dienne“ ...</p>

"Viyana'lı Strauss - Paris'li Strauss" başlıklı 19. yüzyıl yazısı ("Johann Strauss, Weltgeschichte im Walzertakt" Marcel Prawy, Verlag Fritz Molden, Viyana - Münih - Zürich, 1975)

çok seçkin kişiler de aynı hataları yaptılar. Genç Richard Strauss Verdi'ye "Guntram" operasını gönderdiği zaman Verdi'nin "O vals yazmaya devam etse daha iyi olur!" diye haykırdığı söylenir⁷.

Fransa'da özellikle dikkat etmek gerekiyor. Sevilen valsler yazan Strazburg'lu Isaac Strauss adında bir müzisyen vardı. Bu kötü şans yetmezmiş gibi, 1852 ile 1870 arası Saray orkestrasının yönetmenliğini yapıp opera ve baloların da şefi oldu. Fransa'da bu zamanlar Strauss hakkında duyulan bütün çoukun haber ve yorumlarda konu olan Strauss Johann değil de Isaac'tı. Bu iki besteci Paris'te yayıncı Henri Huegel ile biraraya geldiğinde Huegel "Viyana'lı Strauss" ve "Paris'li Strauss" sözlerini icat etti. Eğer Isaac Strauss'un "Walzer nach Motiven aus dem Troubadour" sizi şaşırtıyorsa, "Viyana'lı Strauss"un "Maskenball-Quadrille" parçasını unutmayın..

"Der Diamant" ve Strauss

Isaac Strauss'un yaşamı hakkındaki yazısını 1988'de yayınlayan Josette Rance'in de gözünde: kaçmadığı üzere

⁷ "Guntram" Richard Strauss'un 1894 senesinde tamamladığı ilk operasıydı. Metni de kendine aittir. İlk seslendirilişi: Cologne, 5 Kasım 1895.

"Viyana'lı adaşı ile karıştırılan "Paris'li Strauss" (Strauss à Paris), günümüzde neredeyse unutulmuş durumda; hatta üstelik Isaac Strauss'un bazı besteleri de yanlışlıkla Viyana'lı Strauss'a mal edilmektedir."

Bu yanlış atfetmelerin en affedilmez örneği olarak Elmas (Der Diamant veya Le Diamant) vals süitini göstermek mümkün. Bu çeşit yanlış atıflara, özellikle Le Diamant bestesinin Johann Strauss (baba)'ya atfedilmesine "The New Grove Dictionary of Music and Musicians"da Max Schönherr ve Cormac Newark'ın dikkat çektiklerini yukarıda belirtmiştik.

Bu yanlış atıfa, araştırmalarında titizliklerini sorgulamayı düşünmememiz gereken yazar ve araştırmacıların eserlerinde bile rastlayabiliyoruz. Örneğin Viyana'lı Strauss'lar üzerine iki kitap yazmış olan Heinrich Eduard Jacob, bu kitapların ikisinde de Johann Strauss (baba)'nın 1835 sonu ve 1836 başı Paris konserlerinden bahsediyor. Strauss hakkında Berlioz'un Journal des Débats'ta yazdığı övgü dolu yazıdan bölümler aktardıktan sonra "Fransız müziğinin devi [Berlioz] vals bestecisi Strauss'ta bir Alman destanına çevirmişti" diyor. Bunun arkasından ".. buna karşılık olarak da Johann Strauss "Der Diamant" adlı valsini Berlioz'a ithaf etti" notunu düşüyor.

Yazar Egon Gartenberg ise "Johann Strauss: Bir Çağın Sonu" (Johann Strauss: The End of an Era) adlı kitabında yine Berlioz'un Johann Strauss (baba) hakkındaki Journal des Débats yazısından aktarmalar verdikten sonra ".. Berlioz gibi dev bir müzisyenden böyle muhteşem bir övgü Strauss'un ününü daha da arttırdı. O da karşılık olarak, ve büyük bir incelik göstererek Der Diamant valsini Berlioz'a adadı" şeklinde yazıyor. Johann Strauss/Isaac Strauss üzerine yapılan bu cins atıf yanlışlıklarının yanında Rauf Tunçay'ın 1964 senesine Başbakanlık Arşivinde Hariciye iradeleri arasında bulunduğu belgeleri değerlendirmekte düştüğü hata hiç de anlaşılabilir değil.

Oscar Bie, "Tanzmusik" adlı kitabında "Der Diamant" valsinin kapak sayfasının fotoğrafını bile koyduğu halde, besteci olarak görünen "J. Strauss"un Johann Strauss (baba) olduğunu söylüyor. Halbuki bu kapak sayfasında yer alan litograflar Avrupa'nın dört ünlü ılıcasını görüntülüyor: "Bade", "Plombières", "Barèges", ve "Eaux-Bonnes". Berlioz'a ithaf yazısı da Fransızca "à Monsieur Hector Berlioz - Le Diamant- Nouvelle suite de Valses par J. Strauss. Paris, chez Lenglard, R. Ste Anne, 50." şeklinde.

Johann Strauss (baba)'nın bestelediği toplam 251 eserin listesi Rudolph Freiherrn Procházka'nın "Johann Strauss" (Harmonie, Berlin 1903) kitabında bulunabilir. Bunu yanı sıra bu 251 adet eser çok daha detaylı olarak Max Schönherr ve Karl Reinöhl'un Strauss'un bütün eserlerinin titiz bir araştırmasını sundukları ve tek tek analiz ettikleri "Johann Strauss Vater, Ein Werkverzeichnis" kitabında bulabiliriz. Bu çalışmaların hiçbirinde Johann Strauss (baba)'nın "Der Diamant" adlı veya herhangi başka bir başlık taşıyan

Berlioz'a ithaf edilmiş bir bestesi yoktur. Böyle bir beste olmadığı gibi, Max Schönherr ve Karl Reinöhl'un Strauss'un böyle bir eser yazmış olmadığını özellikle belirterek, bu parçanın aslında "Jules Strauss" olarak da bilinen "Paris'li Strauss" tarafından yazılmış olduğunu aşağıdaki sözlerle anlatmaktadırlar:

"Oscar Bie "Tanzmusik" adlı kitapçığında " "Der Diamant" valsini zarif kapakta Avrupa'nın en güzel dört ılıcasını litograf olarak gösteriyor, ve Berlioz'a bir ithaf edilmiş," dedikten sonra bu parçanın kapak fotoğrafını da ekliyor. Kapakta "à Monsieur Hector Berlioz - Le Diamant- Nuvelle suite de Valses par J. Strauss. Paris, chez Lenglard, R. Ste Anne, 50." yazısını görüyoruz. Litografların altında "Bade", "Plombières", "Barèges", ve "Eaux-Bonnes" yazılı. Sayfanın sağ altında da "J. Strauss" yazıyor. Bie, kapak fotoğrafının açıklayıcı alt yazısı olarak "Johann Strauss (baba)'nın Der Diamant valsinin kapak sayfası" diyor. Halbuki bir eksper için sadece imzalara bile bakarak bu eserin Johann Strauss (baba)'nın olmadığı ortada.

Yukarıdaki imza konusu, Strauss'un Sultan Abdülmecid'e gönderdiği besteler için de sözkonusu. Bu bestelerin başsayfalarında Strauss'un mühürünü buluyoruz. Gönderdiği mektupta da imzası var. Bunların Viyana'lı Strauss'ların imzaları ile hiç bir ilgisi yok.

Max Schönherr ve Karl Reinöhl, Heinrich Eduard Jacob'un da "Johann Strauss, Vater und Sohn" kitabında "Der Diamant" hakkında yanlışlık yaptığını düşünerek şöyle diyorlar:

"Parçanın bestecisi ve ithaf eden kişi olarak adı geçen "J. Strauss" aslında "Jules Strauss", parçanın ismi de "Le Diamante". İlk ismin hepsinin yazılmayıp sadece "J" harfinin kullanılmış olması da herhalde bilerek yapılmış bir şey."

Berlioz'un kendisi bile anılarında Isaac Strauss'tan bahsederken espri ile karışık olarak Le Diamant'ın nasıl yan-

Yukarıdan aşağıya:
Johann Strauss (baba)'nın imzası,
Johann Strauss (oğul)'un imzası
(Viyana Şehir Kütüphanesinden);
Isaac Strauss'un mühürü
(Abdülmecid'e yollanan müzik başsayfalarından),
ve Isaac Strauss'un imzası (Abdülmecid'e yazdığı mektuptan)

Isaac Strauss (Bibliothèque nationale de France)

ışıklıkla Johann Strauss (baba)'ya atfedildiğini söylemiyor mu? Bu şekilde isim karıştırmaktan doğan hataların 19. yüzyılın başına kadar uzanan çok uzun bir tarihi var. Günümüzde de süregeliyor.

İşin daha da ilginç bir tarafı, bu Johann Strauss/Isaac Strauss atf hatalarının iki yönlü yapılmış olmasıdır. Örneğin C. Flamme'nin müzik kataloglarında Strauss adı altında "Strauss J. (Paris)" olarak kataloglanmış "Dantelles de Bruxelles" parçasını görüyoruz. Halbuki bu parçanın gerçek bestecisi Johann Strauss (baba) (Brüssler-Spitzen, Op. 95). Bunun gibi yanlışları Pázdirek ve Gotthard'ın biraraya koyduğu müzik kataloglarında bulmak da mümkün.

"Le Diamante" valsini notası Isaac Strauss'un Sultan Abdülmecid'e yolladığı nota derlemesindeki 21 parça arasında bulunmamaktadır. Ama gönderilen bu notaların aralarında Strauss'un yayınlanmış eserlerinin değişik tarihlerden listeleri yer alıyor. Bu listelerde "Constantinople" ve "Souvenir de Gênes" gibi Isaac Strauss besteleri yanısıra "Le Diamant" valsini de yer aldığı görüyoruz.

Strauss'un ölümü

1876'da 70 yaşındaki Isaac Strauss, ilerleyen yaşına rağmen hala vals ve polkalar bestelemeye devam ediyordu. O zamanlar oturduğu sokakta adeta yaşayan bir tarih ve efsane olarak tanınıyordu. 9 Ağustos 1888'de öldü. Gazeteler ölüm haberine geniş yer verdiler. 18

Ağustos 1888 günkü Gazette Illustree Strauss hakkında şu haberi yazdı:

"Hemen hergün bulvarda yürürken görürdük; Hôtel des Ventes, la Bourse, veya le Théâtre'nın önünde. Paris'in telâşlı temposuna ayak uydurmaya devam ediyordu. Görünüşü biraz garipti. Endişeli bir yüz ifadesi ile yolda birisini veya birşeyi aramış gibi devamlı sağa sola bakardı. Her zaman gri giyinirdi. Yirmibeşi aşkın senedir Paris'te yaşamasına rağmen hala Alsas aksanını kaybetmemişti."

Dünyanın öbür tarafında Amerika'da, New York Times gazetesinin 11 Ağustos 1888 tarihli sayısında Isaac Strauss'un ölüm haberi şöyle çıktı:

"Fransız müzisyen Isaac Strauss dün Paris'te hayata gözlerini yumdu. 1806 senesinde Yahudi bir ailenin çocuğu olarak Strasburg'da doğdu. 1827'de Paris'e giderek büyük bir aşkla müzik çalışmalarına başladı. Zamanla aristokrat çevrelerde çok revaçta olan küçük bir orkestra kurdu. Aynı zamanda Konservatuvar'da keman dersleri verdi. Théâtre Italien'in orkestrasında yer açıldığında buraya birinci keman olarak girerek beş sene süreyle çalıştı⁸. 1844'te Vichy'deki orkestranın şefliğine atandı ve bu tatil beldesinin popülerlik kazanmasında çok büyük bir rol oynadı. Strauss 1870 yılında Legion d'Honneur nişanı ile onurlandırıldı."

Aynı gazetenin 12 Ağustos 1888 tarihli sayısında Paris'ten 11 Ağustos 1888 tarihli telgraf ile gönderilen "Paris Dedikoduları" sütunu içinde de aşağıdaki haber yer alır:

"Saray Balo Orkestrasının eski şefi Isaac Strauss dün akşam hayata veda etti. Viyana'lı Strauss kardeşlerle bir akrabalığı olmayan Isaac Strauss, Alsas'da doğmuş bir Yahudi idi. Fransa'nın içine düştüğü en güç zamanlarında bile imparatorluğa olan inancını ve

sadakatini yitirmemişti. Avrupa'nın en iyi vals yönetmeni olarak kabul ediliyordu. Bir müzisyen olarak enerji ve heyecanı adeta sınırsızdı. Bir müzikal gecenin başarısı genellikle konserin ardından bir düzine kadar keman yayının kırılması ile özetlenebilirdi. Strauss'un babası servetini ufak tefek süs eşyaları ve antikalar alıp satarak yapmıştı. Strauss da bu konuda da gerçekten ehil bir kişi olarak bilinirdi. Chaussée d'Antin'deki küçük oteli çok değerli küçük antika eşyalarla doluydu. Müzik hayatına 1828 senesinde klasik konserler vererek başladı. Sonraları çaldığı parçalar arasına kendi besteleri olan valslerden de yerleştirmeye başladı. Halkın bu valsleri programlarındaki ciddi parçalardan daha fazla sevmesiyle Faubourg Saint-Germain zenginlerinin verdiği balolarının vazgeçilmez bir insanı haline geldi. Uzun seneler Théâtre Italien'in orkestrasında birinci keman olarak çalıştı. Savaş yıllarından sonra sakin bir hayata çekildi ama şehirde olan bitenlerden de kendini hiç bir zaman koparmadı. Hiç bir açılışı kaçırmazdı. Erişmiş olduğu popülerlik evrensel bir düzeydeydi."

Viyana'lı Strauss ailesi ile hiç bir akrabalığı olmayan Isaac Strauss'un İkinci İmparatorluk sürecinde Fransa'da hakim olan heyecana ve Paris'in sanat hayatına ve ambiyansına katkısının büyük olduğunu görüyoruz. Günümüzde unutulmuş bir besteci olmasına rağmen, 19. yüzyılın büyük bir bölümünde hatırı sayılır bir ünü vardı. Jules Bertaut, imparatoriçe Eugénie'nin yaşamı hakkında yazdığı kitapta Isaac Strauss'un zamanındaki popüleritesini şöyle noktalar:

"O zamanlara hükmeden Strauss'tu; herşey ya Strauss'tan bir vals (Isaac, çoğu zaman yanlışlıkla sanıldığı gibi Johann değil), ya da Offenbach'tan bir kadriil ile biterdi."

⁸ Isaac Strauss Théâtre Italien'de 1842-1857 seneleri arası beş değil onbeş yıl süreyle çalışmıştır.

RÉPERTOIRE DE STRAUSS

Pour le Piano

avec Accompagnement ad libitum de Violon et Cornes à pistons.

Paris au Ministère, 2 Bis, Rue Vivienne

À Londres, chez Schott et Cie

À Mayence, chez les fils de B. Schott.

Valse et Quadrilles .			Polkas et Mazurkas		
		Prix :			Prix :
Rebecca.....	Valse.	6 ^r	Isabelle.....	Polka	3. 75
Souvenirs de Gènes.....	Valse.	5	4 Polkas.....		5. "
Idem.....	Orchestre	9	L'épée d'Or.....	Mazurka	4. 50
Le Diamant.....	Valse.	5	Eugénie.....	Polka	4. 50
Idem.....	Orchestre	9	À la plus belle.....	Polka	5. "
Souvenirs d'Allemagne.....	Valse.	5	Fernanda.....	Polka	4. 50
L'Anonyme.....	Valse.	5	Fambour.....	Polka	6. "
Henriette.....	Valse.	5	La Madrilena.....	Polka	4. 50
La Médaille d'or.....	Valse	5	Caroline.....	Polka	3. 75
Idem.....	Orchestre	9	Il capricio.....	Polka	3. 75
Le Son du Cor.....	Valse.	5	Clairse Carlwe.....	Polka	3. 75
Idem.....	Orchestre	9	La Malle poste.....	Polka	5. "
Amélie.....	Valse.	5	Marie et la bonne année.....	Polkas	4. 50
Rio Janeiro.....	Valse.	5	La Favorite.....	Polka-Mazurka	3. 75
Reine des Valces.....	Valse.	6	La Pastorale.....	Polka	5. "
Le baiser-mains.....	Valse.	5	Sémiramis.....	Polka	3. 75
Luisa.....	Valse.	5	Thelena.....	Polka	3. 75
Le double mariage.....	Valse.	6	Pauline.....	Polka-Mazurka	3. 75
Ne m'oubliez pas.....	Valse.	5	Sidonie.....	Polka	5. "
Lélan du cœur.....	Valse.	5	Soupirs des fleurs.....	Polka	4. 50
Il n'y a qu'un Paris.....	Valse.	6	Les Nationales.....	Mazurka	4. 50
Liobonne.....	Valse.	6	Des Champions.....	Polka	4. 50
Lécho de Bologne.....	Valse.	6	Louise.....	Polka	4. 50
Quadrille Napolitain.....	Valse.	4. 50	L'Évenir.....	Polka des En fants	4. 50
Quadrille souvenirs de la Reine Marguerite.....	Valse.	4. 50	Constantinople.....	Mazurka Polka. Tarync	4. 50
Échos de Stolzenfels.....	Valse.	6	Esther.....	Polka.	4. 50
Mathilde.....	Valse.	6	Souvenirs du Phosphore.....	Polka	4. 50
Mon plus beau jour à Vichy.....	Valse.	6			
Barcelona.....	Valse.	6			

NOUVELLES PUBLICATIONS POUR PIANO.

De **STRAUSS.**

Paris, rue Montmartre, 160.

VALSES.

		Prix :
Souvenirs de Gènes.	<i>Piano</i>	4 ^f 50 ^c
Idem.	<i>Orchestre</i>	9.
Le diamant.	<i>Piano</i>	4. 50.
Idem.	<i>Orch:</i>	9.
Souvenirs d'Allemagne.	<i>Piano</i>	4. 50.
L'anonyme.	<i>Piano</i>	4. 50.
Henriette.	<i>Piano</i>	4. 50.
La médaille d'or.	<i>Piano</i>	4. 50.
Idem.	<i>Orch:</i>	9.
Le son du cor.	<i>Piano</i>	4. 50.
Idem.	<i>Orch:</i>	9.
Amélie.	<i>Piano</i>	4. 50.
Rio Janeiro.	<i>Piano</i>	4. 50.
Reine des valse.	<i>Piano</i>	4. 50.
Le baise-mains.	<i>Piano</i>	4. 50.
Luisa.	<i>Piano</i>	4. 50.
Le double mariage.	<i>Piano</i>	4. 50.
Ne m'oubliez pas.	<i>Piano</i>	4. 50.
L'élan du cœur.	<i>Piano</i>	4. 50.
Il n'y a qu'un Paris.	<i>Piano</i>	4. 50.
Lisbonne.	<i>Piano</i>	4. 50.
L'écho de Bologne.	<i>Piano</i>	4. 50.

POLKAS et MAZURKAS.

		Prix :
Isabelle.	<i>Polka</i>	3 ^f
4 Polkas.		6 ^f
L'éperon d'or.	<i>Mazurka</i>	4 ^f 50 ^c
Eugénie.	<i>Polka</i>	3.
A la plus belle.	<i>Polka</i>	6.
Fernanda.	<i>Polka</i>	3.
Tambour.	<i>Polka</i>	6.
La Madrilèna.	<i>Polka</i>	3. 50.
Caroline.	<i>Polka</i>	3.
El capricio.	<i>Polka</i>	3.
Clarissè Harlowe.	<i>Polka</i>	3.
La malle-poste.	<i>Polka</i>	4. 50.
Quadrille Napolitain.		4. 50.
Marie et La bonne année.	<i>Polkas</i>	4. 50.
La favorite.	<i>Polka-mazurka</i>	3.
La pastorale.	<i>Polka</i>	3.
Sémiramis.	<i>Polka</i>	3.
Hélène.	<i>Polka</i>	3.
Pauline.	<i>Polka-mazurka</i>	3.
Sidonie.	<i>Polka</i>	3.
Soupirs des fleurs.	<i>Polka</i>	3.

Isaac Strauss'un Sultan Abdülmecid'e gönderdiği notalar arasında yer alan repertuvar listesi (2).

Son söz ve Viyana'lı Strauss ailesi

Bu çalışmada yardımımı gördüğüm çok sayıda insana teşekkür etmek isterim. Bazıları bana çevirilerde yardımcı oldu, bazılarının tarihi olaylara bakış açısından ve konularına duydukları ilginin derinliği ve samimiliğinden etkilendim. Yurt içinde ve dışında tarih ve müzik konularından hoşlanan ve bilgi sahibi olan bir çok insanla sohbet ettim, çay kahve içtim. İlgili ve uzman oldukları konulara karşı duydukları heyecanı paylaştım ve birşeyler öğrenmeye çalıştım. Kısa bir liste de olsa burada hepsine teşekkür etmek isterim: Thomas Aigner, Meral Alpay, Selman Can, Aydan Eğecioğlu, Nihat Ergin, John Freely, Sergio Gallo, Tobias Höllerer, Ender

Kuntsal, Ron Margulies, Martina Michenfelder, Arnaud Piechoud, Eunice Schroeder, Zeynep Üçbaşaran, Etem Ruhi Üngör, Chloe Valentine, ve Karen Wilson bunların arasında yer alıyor.

Bu yazıda anlatılan araştırmayı okuduktan sonra biraz da olsa hayal kırıklığına uğramış hissedecek tarih meraklıları olacağına eminim: "Keşke bu ne idüğü belirsiz, tanımadığımız, bilmediğimiz Strauss karakteri yerine Osmanlı Padişahına beste ithaf etmiş olan Strauss "gerçek" Strauss olsaydı!" şeklinde bir tepki gözümün önüne geliyor.

Üzülmeye gerek yok!

Çünkü Viyana'lı Strauss ailesi üyeleri tarafından beste-
nir Türk temaları üzerine yazılmış, esinlenilmiş, Osmanlı
büyüklerine ve hatta padişahlara ithaf edilmiş eserler de var.
Bunların arasında Johann Strauss (baba)'nın Op. 96 olarak
Osmanlı Devleti'nin Avusturya sefiri Ahmet Fethi Paşa için
1837 senesinde bestelediği "Balo Havai Fişekleri" (Ball-
Racketen) süiti zaten biliniyor. Buna ek olarak, Johann Stra-
uss (baba)'nın kraliçe Victoria'nın taç giyme töreni nedeni ile
bestelediği ve "Taç Giyme Töreni Valsleri" (The Coronation
Waltzes) başlığı ile basılan vals süiti arasında bir "Türk Val-
si" (Turkish Waltz) olduğunu da görüyoruz. Eduard Stra-
uss'un da Sultan Abdülaziz'e ithaf ettiği "Biat" (Huldigung-
en, Opus 88) adlı bir vals süiti var⁹.

Ama Strauss ailesi tarafından Osmanlı teması ile yazılmış
parçaların arasında en ilgi çeken nokta şu:

Vals Kralı Johann Strauss (oğul)'un ta kendisinin bir Os-
manlı hükümdarına ithaf ettiği bir eseri de var! Evet de, söz-
konusu padişah Abdülmecid değil Abdülhamit! Yukarıda in-
celediğimiz ve 1849 senesinde meydana gelen Isaac Stra-
uss/Abdülmecid ithafı ile karşılaştırsak, arada da kırk yılı
aşan bir zaman söz konusu.

Yine de işin ilginç olan yanı, Vals Kralı, "gerçek" Stra-
uss'un da bir Osmanlı Padişahı için bir beste yapmış olması.

Bu bestelerin, özellikle Johann Strauss (oğul)'unkinin ya-
zılış öykülerini kaleme alarak notaları ile beraber yayımla-
mak da artık bir başka yazıya kalıyor.

Ek bölüm: Strauss'un Sultan Abdülmecid'e gönderdiği eserler

Gelelim Isaac Strauss'un Sultan Abdülmecid'e gönderdi-
ği eserlerin kendilerine. Sadrazam Mustafa Reşit Paşanın
Sultan Abdülmecid'e yazdığı 12 Kasım 1849 tarihli arz tez-
kiresinde "Avrupa sazandegânından Straus'un telif ve tertip
ederek atebe-i ulyayı hazreti şehinşahiye takdim olunmak
üzre Marsilya'da bulunan Devlet-i Aliyye şebkenderine bir
kıt'a arz-ı hal ile gönderdiği nota mecmuası," İstanbul Üni-
versitesi Kütüphanesinde envanter numarası 781/208 olarak
tek cilt halinde bulunmaktadır. Strauss'un ve 21 parçadan
oluşan solo piyano notalarının dökümü aşağıdadır. Parantez
içinde parçaların kime atfen yazılmış olduğu ve sağ kolonda
da türü verilmiştir.

1) Constantinople (Sultan Abdülmecid için)	Polka
2) Souvenir du Bosphore/Polka Turque (Belle Lise için)	Polka
3) El Besamanos (Kraliçe II. Isabel için)	Vals
4) El Doble Enlace (Kraliçe Christine için)	Vals
5) Luisa Wals (Montpensier düşesi, İspanya prensesi için)	Vals
6) Lisbonne (Kraliçe Dona Maria için)	Vals
7) Mathilde-Walzer (Prences Mathilde için)	Vals
8) Échos de Stolzenfels (Madam Thiers için)	Vals
9) Barcelone (General Prim, Reus Kontu için)	Vals
10) Souvenir de Gênes (Savoy düşesi /Sardinya için, J. Strauss imzalı)	Vals
11) Mon Plus beau Jour à Vichy (Matmazel Felix Miolan için)	Vals
12) Ne m'Oubliez Pas! (Madam Favart için)	Vals
13) La Médaille d'Or (Aux Buveurs d'Eau de Vichy, J. Strauss imzalı)	Vals
14) Souvenirs de la Reine Hortense (Fransa Cumhurbaşkanı için)	Kadril
15) La Malle-Poste (Posta Genel müdürü için)	Polka
16) La Madrilena (Bresson kontesi için)	Polka
17) Laure (Madam Jonquoy için)	Polka
18) Esther (L. Audiffred için)	Polka
19) Sidonie (Matmazel S. de Bechenec için)	Polka
20) Helene (Madam A. Berryer için)	Polka
21) L'Avenir!!! (Matmazel Aline ve Léa Strauss için)	Polka

Strauss'un albümündeki parçaların kapak sayfasında basıl-
mış olan "Strauss, Directeur des Salons de Vichy, Chef d'Or-
chestre des Bals de la Présidence et du Jardin d'Hiver" ifadesin-
den kendisinin 1849 senesinde hem Vichy Orkestrasının hem de
Paris Kış Bahçesi orkestrasının yönetmeni, aynı zamanda da Sa-
ray balolarının şefi olduğunu anlıyoruz. Saray baloları için kul-
lanılan Bals de la Présidence sözcükleri notanın basım tarihinin
kısa ömürlü (1848-1852) İkinci Cumhuriyet zamanına rastla-
ması nedeni ile kullanılmış.

⁹ Eduard Strauss'un bu bestesi, Yıldız sarayı kütüphanesinde bulunan notalar arasında yer almaktadır. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde envanter numarası 700B/329 olarak bulunmaktadır.

Bu parçaların başsayfaları ve üzerlerindeki detaylar şöyle:

1) "Constantinople"

A Sa Hautesse Le Sultan Abdul Medjib, Polka pour le Piano avec accompagnement ad libitum, de Violon et de Cornet, Composée par Strauss, Directeur des Salons de Vichy, Chef-d'Orchestre des Bals de la Présidence et du Jardin d'Hiver.

"İstanbul" Introduction, Polka, Trio, Coda.

Isaac Strauss'un 1849 senesinde 31. Osmanlı padişahı Sultan Abdülmecid'e ithafen yazıp bir arz mektubu ile beraber saraya gönderdiği Polka. Solo piyano için. Başsayfasında " "Haşmetmeapları Sultan Abdülmecid'e" ("A sa Hautesse le Sultan Abdul-Medjib") ifadesi yer almakta.

2) "Souvenir du Bosphore, Polka Turque"

à la Belle Lise, Pour le Piano avec accompagnement ad libitum, de Violon et de Cornet. Composée par Strauss, Directeur des Salons de Vichy, Chef-d'Orchestre des Bals de la Présidence et du Jardin d'Hiver.

"Boğaziçi Hatırası, Türk Polkası" Introduction, Polka, Trio, Coda. D

Derlemede başlığı İstanbul ile ilgili olan ikinci parça.

3) "El Besamanos"

A S. M. La Reine Ysabel II,

Pour le Piano avec accompagnement ad libitum, de Violon et de Cornet composée par Strauss, Directeur des Salons de Vichy, Chef-d'Orchestre des Bals de la Présidence et du Jardin d'Hiver.

"Huzura Kabul" Süit: Introduction, 4 Vals, Finale. Ysabel II (Isabelle II) İspanya kralı VII. Ferdinand'ın kızı, ve 1833–1868 yılları arası İspanya kraliçesi.

4) "El Doble Enlace"

Valse à S. M. La Reine Christine, par Strauss, Paris: chez L'Auteur, Rue Montmartre, 160.

"Çifte Nikâh" Süit: Introduction, 4 Vals, Finale. Bu vals, 1813-1833 yılları arası İspanya kralı VII. Ferdinand'ın kız çocukları Luisa Fernanda ve Isabelle'nin 1846 senesindeki nikâh töreni vesilesiyle anneleri Kraliçe Maria-Christina için (1806–1878) yazılmıştır. Bu tarihte prenses Isabelle kuzeni Francisco de Asís ile, kızkardeşi Luisa da Fransa kralı Louis Philippe'in oğlu olan Montpensier dükü ile evlendi. Isaac Strauss bu çifte nikâh töreni kutlamalarının müzik yönetmeni olarak Madrid'e davet edilmişti.

5) "Luisa Wals"

A S.A.R. Madame La Duchesse de Montpensier, Infante d'Espagne,

par Strauss, Chef d'Orchestre des bals de la Cour, Paris: chez L'Auteur, Rue Montmartre, 160.

"Luisa Valsi" Süit: Introduction, 4 Vals, Finale. Prensess Luisa Fernanda İspanya kralı VII. Ferdinand'ın ikinci kızıydı. 1846 senesinde Madrid'de Fransa kralı Louis Philippe'in oğlu olan Montpensier dükü ile evlendi. Isaac Strauss bu nikâh töreninde müzik yönetmenliği yapmak üzere Madrid'e davet edilmişti

6) "Lisbonne"

A Sa Majesté la Reine Dona Maria,
Valse pour Piano par Strauss, Paris: chez L'Auteur, Rue Montmartre, 160.

"Lizbon" Süit: Introduction, 4 Vals, Finale. 1819-53 tarihleri arası yaşamış olan Dona Maria, 1826-28 ve 1832-53 arası Portekiz kraliçesiydi.

7) "Mathilde-Walzer"

A Madame La Princesse Mathilde,
Valse pour le Piano avec accompagnement ad libitum, de Violon et de Cornet. Composée par Strauss, Directeur des Salons de Vichy, Chef-d'Orchestre des Bals de la Présidence et du Jardin d'Hiver.

"Mathilde Valsi" Süit: Introduction, 4 Vals, Finale. Prenses Mathilde (1820-1904), Napoléon'un kardeşi Jérôme Bonaparte'in kızı ve İmparator III. Napoléon'un kuzeniydi.

8) "Échos de Stolzenfels"

à Madame Thiers, Valse pour Piano par Strauss, Paris: chez L'Auteur, Rue Montmartre, 160.

"Stolzenfels Yankıları" Süit: Introduction, 4 Vals, Finale. Stolzenfels kalesi Almanya'da Koblenz'in kuzeyinde Ren nehri yakasında, 19. yüzyılın ortasında restore edilmiş bir tarihi yapı. Madame Thiers ise 15 yaşında Kral Louis-Philippe'in içişleri bakanı Louis-Adolphe Thiers (1797-1877) ile evlenmişti. Fransız ressam Jean-Auguste-Dominique Ingres'in de 1834 tarihli "Portrait of Madame Thiers" adlı bir portre çalışması bulunmaktadır.

9) "Barcelone"

Au Général Prim, Comte de Reus, Valse pour Piano avec accompagnement ad libitum, de Violon et de Cornet composée par Strauss, Directeur des Salons de Vichy, Chef-d'Orchestre des Bals de la Présidence et du Jardin d'Hiver.

"Barselona" Süit: Introduction, 5 Vals, Coda. İspanya Reus kentinin kontu Juan Prim'e ithaf edilmiş. Juan Prim 1814-70 seneleri arası yaşamış, önceleri kraliçe Isabelle taraftarı olan İspanyol devlet adamı ve general.

10) "Souvenir de Gènes, Nouvelle Suite de Valses"

A S.A.R La Duchesse de Savoie, par J. Strauss, Paris: Rue de Provence, No. 1.

"Genova Hatırası, Yeni Vals Süiti" Süit: Introduction, 4 Vals, Coda. 1842'de Genova'da o zaman Savoy/Sardinya dükü ve sonradan da birleşik İtalya'nın kralı olan Victor-Emmanuel'in (1820-1878) evlenme töreninde dans ve balo orkestralarını İsaac Strauss yönetmişti. Bu parça Victor-Emmanuel'in eşine ithaf edilmiş.

11) "Mon Plus beau Jour à Vichy"

A Mademoiselle Felix Miolan, Valse pour le Piano avec accompagnement ad libitum, de Violon et de Cornet. Composée par Strauss, Directeur des Salons de Vichy, Chef-d'Orchestre des Bals de la Présidence et du Jardin d'Hiver.

"Vichy'deki en Güzel Günüm" Süit: Introduction, 4 Vals, Finale. Matmazel Felix Miolan için bestelenmiş. Felix Miolan, Theatre d'Orleans orkestrasının baş kemancısıydı. Soprano Marie Miolan ise Vichy'de başladığı opera hayatında sonra uluslararası bir üne kavuştu. Gounod'nun Faust ve Romeo et Juliette operalarında başrolü oynadı.

12) "Ne m'Oubliez Pas! "

à Madame Favart, Valse pour le Piano avec accompagnement ad libitum, de Violon et de Cornet. Composée par Strauss, Directeur des Salons de Vichy.

"Beni Unutma!" Süit: Introduction, 4 Vals, Finale. Madam Favart 1727-1772 seneleri arası yaşamış ünlü bir komedyendi. Jacques Offenbach'ın da 1878'de bestelediği "Madame Favart" adlı bir operası vardır.

13) "La Médaille d'Or"

Aux Buveurs d'Eau de Vichy, Nouvelle Valse par J. Strauss, À Paris: chez L'Auteur, Rue de Provence, 1.

"Altın Madalya" Süit: Introduction, 4 Vals, Finale. Vichy kaynak suyu içenlere adanmış (Buveurs d'Eau de Vichy). Kapak resmindeki madalyanın üzerinde yer alan yazı "A Strauss, Les Buveurs d'Eau de Vichy, 1843." Bu vals, Vichy'li sanatseverlerin Isaac Strauss'a bir minnet ifadesi olarak armağan ettikleri (Buveurs d'Eau de Vichy) esprisiyle imzalı altın madalyaya (Médaille d'Or) bir karşılık olarak bestelenmiş.

14) "Souvenirs de la Reine Hortense"

Au President de la République, Quadrille pour le Piano avec accompagnement ad libitum, de Violon et de Cornet. Composée par Strauss, Directeur des Salons de Vichy, Chef-d'Orchestre des Bals de la Présidence et du Jardin d'Hiver.

"Kraliçe Hortense'nin Anıları" Kadri: 1. Gentil Berger, 2. Les Adieux, 3. Jeanne d'Arc, 4. Quand Je Vous Vois, 5. Le Cosaque. 1848'de Fransa cumhurbaşkanı olan III. Napoléon için yazılmış. Hortense de Beauharnais (1793-1837), 1806-1810 arası Hollanda kralı olan Napoléon Bonapart'ın kardeşi Louis Bonaparte ile evliydi. Josephine'in ilk evliliğinden olan kızıdır. Kraliçe Hortense anyı zamanda III. Napoléon'un annesi idi.

15) "La Malle-Poste"

A. Monsieur A. Conte Directeur Général des Postes, Polka pour le Piano avec accompagnement ad libitum, de Violon et de Cornet. Composée par Strauss, Directeur des Salons de Vichy, Chef-d'Orchestre des Bals de la Présidence et du Jardin d'Hiver.

"Posta Arabası" Introduction, Polka, Coda. Fransa posta idaresinin Genel Müdürü için yazılmış.

16) "La Madrilena"

A Madame La Comtesse de Bresson,

Polka par Strauss, Chef d'Orchestre des bals de la Cour, Paris: chez L'Auteur, Rue Montmartre, 160.

"Madrid Dansı" Polka, Finale. Fransa'nın 19. yüzyılın ortalarına doğru Napoli'deki büyükelçisinin eşi olan Bresson kontesi için bestelenmiş

17) "Laure"

à Madame Jonquoy, Polka pour le Piano avec accompagnement, ad libitum, de Violon et de Cornet. Composée par Strauss, Directeur des Salons de Vichy, Chef-d'Orchestre des Bals de la Présidence et du Jardin d'Hiver.

"Laure" Introduction, Polka, Coda. Madam Jonquoy için yazılmış.

18) "Esther"

à Monsieur L. Audiffred,

Polka pour le piano avec accompagnement ad libitum de Violon ou de Cornet. Composée par Strauss. Directeur des Salons de Vichy, Chef-d'Orchestre des Bals de la Présidence.

"Esther" Introduction, Polka, Trio, Coda. Bay L. Audiffred için yazılmış.

19) "Sidonie"

à Mademoiselle S. de Bechenec, Polka pour piano par Strauss, Paris: chez L'Auteur, Rue Montmartre, 160.

"Sidonie" Introduction, Polka, Trio, Coda. Matmazel S. de Bechenec için bestelenmiş.

20) "Helena"

à Madame A. Berryer, Polka pour Piano par Strauss, Chef d'Orchestre des bals de la Cour.

"Helena" Introduction, Polka, Trio, Coda. Madam A. Berryer için bestelenmiş.

21) "L'Avenir!!!"

à Mesdemoiselles Aline et Léa Strauss,

Deux Polkas faciles pour le Piano par Strauss.

"Gelecek!!!" 2 Kolay Polka. Isaac Strauss bu iki kolay polkayı kızları Aline ve Léa için yazmış. Bunlardan 1842'de doğan kızı Léa'nın torunu ünlü etnolog, sosyolog, ve modern antropolojinin kurucusu Claude Lévi-Strauss'tur (doğumu 1908).

CONSTANTINOPLE

Le Sultan

La Sultaness

J. STRAUSS

POLKA Pour le PIANO avec Accompagnement ad libitum de VIOLON et de CORNET, Composée par J. STRAUSS

PARIS, MÈNESLÉZ, 2, rue Vivienne

Director des Salons de Viohy. Chef d'Orchestre des Fais de la Présidence et du Jardin d'Hiver.

À 2 MAINS. 4f. 50
À 4 MAINS. 6f.
Moyenne chez les fils de B. Schott
Londres, chez Schott et Co.

J. & F. WEAVER, LONDON

1

CONSTANTINOPOLE.

POLKA POUR PIANO .

PAR STRAUSS.

Mouvement de Marche.

INTRODUCTION.

The image shows a page of a musical score for a piano polka. The title is 'CONSTANTINOPOLE.' by Strauss. It is labeled as a 'POLKA POUR PIANO' and is marked 'PAR STRAUSS.' The tempo is 'Mouvement de Marche.' The score begins with an 'INTRODUCTION.' section. The main body of the score consists of several systems of music, each with a treble and bass staff. The music features characteristic polka rhythms, including eighth-note patterns and chords. There are dynamic markings such as 'f' (forte) and 'p' (piano), and articulation marks like accents and slurs. The score is numbered '1' in the top left corner.

J. S. 59.

2

Musical score for a piece by J. Strauss, featuring a Polka section and a Trio section. The score is written for piano and includes dynamic markings such as *sp*, *f*, *sf*, *p*, and *sfz*. The Polka section is marked with a bracket and the word "POLKA." below it. The Trio section is marked with a bracket and the word "TRIO." below it. The score consists of two systems of staves, each with a treble and bass clef. The first system includes a key signature change to two sharps (F# and C#) and a time signature of 2/4. The second system includes a key signature change to one sharp (F#) and a time signature of 3/4. The score is printed on aged paper with some staining.

J. S. 52.

3

Legger.

p

criss

do.

p

ff

ff

Polka da Capo.

J. S. 59.

The image displays a musical score for a piece titled "Polka da Capo" by J. Strauss. The score is written for piano and violin. It begins with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The tempo is marked "Legger." (Allegretto). The score is divided into four systems. The first system includes a piano part with a dynamic marking of *p* and a violin part. The second system features a piano part with a dynamic marking of *p* and a violin part, with the word "criss" written above the piano part. The third system includes a piano part with a dynamic marking of *p* and a violin part. The fourth system includes a piano part with a dynamic marking of *ff* and a violin part. The piece concludes with the text "Polka da Capo." and the number "59" below the name.

4

CODA.

sp

p

Léger.

p

J. S. 52.

The image displays a musical score for a piece by J. Strauss, titled "Sultan Abdülmecid". The score is written for piano and voice. It consists of four systems of music. The first system includes a piano introduction with a treble clef and a bass clef, followed by a vocal line starting with the note "do". The second system continues the piano accompaniment and vocal line. The third system features a first ending (1.) and a second ending (2.) for the piano part, with a forte (f) dynamic marking. The fourth system concludes the piece with a final piano accompaniment and vocal line. The score is marked with various dynamics such as *cris.*, *f*, and *ff*, and includes performance instructions like *do* and *1.* and *2.* endings. The page number "5" is visible in the top left corner of the score area.

J. S. 52.

Kaynakça

1. J. Allwood: "The Great Exhibitions," Londra, 1977.
2. Hector Berlioz: "Mémoires," Vol. II, Ch. 51, Garnier-Flammarion, 1969.
3. Jules Bertaut: "L'Impératrice Eugénie et son temps," Paris, Bibliothèque Amiot-Dumont, 1955.
4. Oscar Bie: "Tanzmusik," Berlin, Bard Marquardt & Co., 1905.
5. Amédée Boudin: "Panthéon de la Légion d'Honneur," Paris, 1870.
6. British Library Integrated Catalogue, <http://catalogue.bl.uk>
7. Bibliothèque nationale de France, <http://catalogue.bnf.fr/>
8. Camille Crittenden: "Johann Strauss and Vienna: Operetta and the Politics of Popular Culture," Cambridge University Press, Cambridge, 2000.
9. Nihat Ergin: "Yıldız Sarayı'nda müzik: Abdülhamid II dönemi," T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları / 2267, 1999.
10. Hans Fantel: "Johann Strauss, Father and Son, and Their Era," David & Charles Publishers, Newton Abbot, 1971.
11. Egon Gartenberg: "Johann Strauss: The End of an Era," The Pennsylvania State University Press, University Park ve Londra, 1974, sayfa 106.
12. Heinrich Eduard Jacob: "Johann Strauss, Father and Son, a century of light music," Crown Publishers, New York, 1939, sayfa 100.
13. Heinrich Eduard Jacob: "Johann Strauss, a century of light music," Hutchinson & Co. Ltd, Londra, 1940, sayfa 97.
14. Franz Mailer, (ed.): "Johann Strauss (Sohn): Leben und Werk in Briefen und Dokumenten," 7 cilt, Hans Schneider, 1983-1998.
15. P. Mainardi: "Arts and Politics of the Second Empire. The Universal Exhibitions of 1855 and 1867," New Haven ve Londra, 1987.
16. Andrew M. Lamb: "The Parisian Strauss," *Tritsch-Tratsch*, No. 20, 1972, sayfa 7-9.
17. Marcel Prawy: "Johann Strauss, Weltgeschichte im Walzertakt," Verlag Fritz Molden, Viyana - Münih - Zürih, 1975.
18. Josette Rance: "Isaac Strauss: un musicien strasbourgeois célèbre sous le Second Empire," *Revue Internationale de Musique Française*, no. 27 (Kasım 1988), sayfa 61-72.
19. Max Schönherr, Karl Reinöhl: "Johann Strauss Vater, Ein Werkverzeichnis," Das Jahrhundert des Walzers, I. Band, Universal Edition, Londra, 1954.
20. Fr. Edouard Sitzmann: "Dictionnaire de biographie des hommes célèbres de l'Alsace depuis les temps les plus reculés jusqu'à nos jours," Rixheim, F. Sutter, 1909-1910.
21. N. Slonimsky, Ed.: "Baker's Biographical Dictionary of Musicians," 5. cilt, Schirmer Books, New York, 2001.
22. New York Times, 11 Ağustos 1888, sayfa 3.
23. New York Times, 12 Ağustos 1888, sayfa 9.
24. New York Times, 2 Şubat 1891, sayfa 4.
25. The New Grove Dictionary of Music and Musicians, Second Edition, Stanley Sadie (Ed.), Vol. 24, Macmillan, Londra, 2001, sayfa 496-497.
26. Rauf Tunçay: "Johann Strauss'un Sultan Abdülmeçid'e bir hediyesi," *Mûsikî Mecmuası*, Yıl 16, Kasım 1964, no. 201, sayfa 266-267.
27. Türk Tarih Kurumu web sitesi tarih çevirme kılavuzu, <http://www.ttk.gov.tr/takvim.asp>
28. T. C. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivleri Rehberi, http://www.devletarsivleri.gov.tr/yayin/osmanli/rehber_osm/026_o_sehb.htm
29. Joseph Wechsberg: "The Waltz Emperors," G.P. Putnam's Sons, New York, 1973.